Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 13 СЕНТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 110 (7613). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза № 2 йолча шурий - товарни ферма хьайбаш леладераш дикача хьокхамашца накъаболх гаргагIертача Сийлахь - боккхача Октября 71 шу дизара цIейна. Из ди хьатIакхоачача хана карарча шера планаш кхоачашъе дош денна хьинаре къахьегаш ба уж. ХIаьта шоаш дувцар даьсса хабар доацалга цар хьахайтад дIабахача бархI бетта. План 3289 центнер йолаш, цар паччахьалкхенга ехкай 4185 центнер шура. Из 127 процент хул.

Къаьстта овсаре болх бир хьайбаш леладераша август бетта. Нагахьа санна района дукккхача боахамашка ахкан тIеххьара бутт шура лаьгIъяларца белгалбаьннабале, укхаза гIулакхаш кхы а дикагIа хилар. Йохка лийрхIар 457 центнер йолаш, 630 центнер шура ехкар, е 137 процент. Из Грозненски районе дикагIчарех цхьа хьокхам ба. Дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я А. Юсупова. ХIанзле тIеххкхоачашдаьд по шера декхараш. ПланагIа яккха езар 2150 килограмм йолаш, хIара беттача Iаттагара цо яьккхай 2704 килограмм шура. Дукха тIехьайнсаяц цунна шера декхараш тIеххкхоачашдаь а яьнна, 1989 шера чотагIа къахьегаш йола къона доярка. С. Хажмурадова. Цо хIара беттача Iаттагара 2370 килограмм шура яьккхай. Гаьна яц шера декхараш кхоачашдара фермера кхы а йиъ доярка: А. Абдурзакова, Э. Эскиева, Т. Никиева, М. Ульбиева.

— Во латтац шурий - товарни ферма хьайбашта дозал тIакхетара гIулакх а. Цу даькъе овсаре къахьегаш ба бежа Iуй Э. Межидов, Ч. Эскиев, — йоах МТФ бригадира Р. Эскиева — Дика Iунал ду цар хьайбашта, эшаш дола гIулакхаш ханнахьа а дика а чакхдоах.

Деша дай бац

— ХIанз санна во хьал цIаккха хиннадац района коа тIара оалхазараш леладеча боахаме, — аьлар КПСС Грозненски райкома юртбоахама отдела заведующе М. Демельханова, — Духхьал цхьан «Майская» яхача фабрика коллективо мара кхоачашдаьдац шийна хьалхашка латта декхараш. ПланагIа ийс бетта гулде дезараш 7250 эзар фуъ долаш, дIабахача бархI бетта укхаза гул а даьд. тикашка дохка дIа а дахьийтад 8028 эзар фуъ. Цхьабакъда котамий дулх дохкара план цу фабрико хIанзарчул тIехьагIа кхоачашъе езаш я.

Геттара эсала болх бу укх шера «Староюртовская» фабрика коллективо. Дохка дезар 270 тонн долаш, бархI бетта цар дехкад 141 тонн дулх, гулдаьд 18 миллион совгIа фуаш. Соахка укх хана хинначунца нийсдича 4,5 миллион кIезигагIа да уж. Лоацца аьлча бIаь-бIаь эзар сома зе даьд цар паччахьалкхенна.

ХЬАДЕЧОХ ДОГ ЛАЗАШ

Хьайбаш Iангара дахара лерттIа хьалаш вIаштIехьдаха гIерташ, низ дIакхоачар деш ба хIанз Малгобекски района «Малгобекский» совхоза къахьегамхой. Доакъар Iалашдара къаьстта а йоакхо ю цар. Цу балха тIа хоалуш толамаш а доах. Масала, план 900 тонн йолаш, хIанзле 1200 тонн йол яьккхай. Из кийчъяра болх дIахо хьош я Коригов Султана кулгалду доакъар Iалашдеча механизированни бригада коллектив.

Цунах къаьстта дувца доагIа. БархI саг ва бригада юкъевоагIаш. Арендни подрядагIа леладе совхозагара люцерна 300 гектар, суданка 150 гектар, иззал эри буц тIаювла даьгIенаш хьаийцай цар. Цигара яьккхар я совхозе мел кийчъяь йол. ХIаьта еррига цхьоалагIчеи шоллагIчеи классагIа а я из. Мишта вIаштIехьдаьннад цу толамга кхача? ГIулакх миштад аьлча, масала, люцерна хьекхачул тIехьагIа касарех уллаш из догIо йошаяр кхерам боландаь, цу сахьате хьа а эцаш, лаьрххIа хьаяьча эстакадаш тIа а юллаш, низ болча ялх вентиляторца йокъайора, эшача боарамга дIакхоачаеш. Иштта болх бу хIанз а. Люцерна аьла кхозлагIа хьокхаш я.

Суданках бIаь тонн йол кепаш еш кийчъяьй. Из болх бора синоптикаша еча прогнозага ла а дувгIаш. Масала, йоачан йоацаш шиъ ди е дукхагIа ха хургья, аьнна хезача, еррига техника суданка хьаккхара дIаоттайора. Цхьан дийнахьа хьенхар касарех уллаш йокъаенначул тIехьагIа шоллагIча дийнахьа хьа а эцаш, цунах е кепаш йора, е аргIаш а дийя дIаоттайора. Цу гIулакхаша карагIдалийтар каст-каста догIаш а делхаш, укх шерарга чоалханеча хаоттама хьалашка иштта дика йол кийчъе. Лоацца аьлча, хьадечох дог лазараштa халонаш эшае таронаш а корайоагIа. ХIаьта иштта къахьега бригада декхарийла ер подряд я. Хов наха тIеххьара шоаш хьаэцаргдар шоашта де карагIдаьнначох тийша мара хургдоацалга. Диц дац, бригаде кийчдеча доакъарга дIадодар лохдара а. Кхай тIара фермашка, жа леладеча бригадашка йол дIахьош хьалха санна тIанк аьнна хьалйоттац тракторий лафеташ, тIера Iолегаш доакъар довргдоацаш. ХIанз гургъяц бригаде, пайда боацаш болх беш латта трактор.

Иштта дика къахьегаш я хIанз силоса хьажкIаш хьокхаш, йолча механизированни отряда коллектив а. Йиъ комбайни ялхайтта автомашини я цунга. Арсамаков Махьмада кулгалдеча цхьоалагIча мехотрядо 160 гектара тIа генарашца, соргоца цхьана дIайийна хьажкIаш чуэцаш я из.

ЦаI-ах балха норма ца еш саг вац комбайнерашта юкъе. ХIаьта социалистически яхье хьалха латтача Даурбеков Султанбикеи Энгиноев Саварбикеи хьокхамаш дикагIа да. Цар дукха хIама ца эшаш шишша балха норма ю хIара дийнахьа.

Иштта хьаьнала къахьег шофераша Саутиев Iалихана, Дзагиев Саварбика, Хамхоев Хьамзата, Яндиев Махьмада, кхычар. Норма 20 тонн йолаш хIара балха дийнахьа 30 тонн совгIа хьекха моша хIажкIаш дIахьу царех хIаране кхай тIара силос йоллача.

Арсамаков Махьмад раьза волаш дика хьийкъай силоса цо ший новкъосташца кхеяь культураш. ХIара гектара тIара 250 центнерал совгIа моша доакъар доал. ХIаьта планагIа чуэца лийрхIар а яцар 170 тонн мара.

— Силоса дIайийна еррига культураш 400 гектара тIа я тха. Бакъда, укх шера горох чуийцачул тIехьагIа Арсамакова бригаде дIайийна кхы а бIаь гектар хьажкIаш я. Уж а хIанз чуэцаш йолчарга кхоачаш дегIаеннай, — дувц совхоза директора Картоев Iалаудина. — ХIанзле дукха хIама ца эшаш цаI-ах бIаь гектара тIара яраш хьекхай оаха. Царех кхо эзар тонн гаргга силос кийчъяьй, шера план 4000 тонн йолаш. Из шозза тIеххкхоачашъе таро йолаш да тхо. Цунах ма хулла боккхагIа пайда эца а хьожаргда. Вешта укх шера хIара хьайбана лаьрхIа 25 центнерал кIезигагIа йоацаш доакъара единица Iалашъе лаьрхIа да тхо. Тха низ дIакхочаргбола хIама да из. ХIанзле 15 центнер доакъара единица Iалашъяьй укхаза хIара хьайбана.

М. ХАМАТХАНОВ.

Карарча пятилетка цхьа шу дIадахийтадац Грозненски района «Советская Россия» колхоза къахьегамхоша дулх, шура яккхара, юртбоахама культураш кхеяра планаш тIеххкхоачаш цаеш. Декхарех дика лоархIабу укх шера а. Паччахьалкхенга ялат дохкара план бетIеххкхоачашъяьй. ХIара бетта кхоачашъю дулх, шура дIаялара яраш а. БархI бетта хIара хьайбана лаьрхIа 16,3 центнер доакъара единица кийчъяьй.

Уж толамаш доахийтараш ба эггара хьалха механизатораш Ибрагимов Косум, Хасимиков Ширвани санна бола хьаьнала къахьега нах. Уж шаккхе ва тIеххьарча кхаь пятилетка ударникаш, хIара шера ялат чуэцача хана механизатораштa юкъе яьржача яхье хьалхарча мугIарашка а хул.

Кагирхой наставникаш болча царна, дика болх бар бахьан долаш, дукхаза тийнай сийлен грамоташ, мах бола совгIаташ, медалаш, хIаьта Хасимиков Ширване къахьегам «Знак Почета» орденаца белгалбаьккхаб Даьхено.

СУРТАШ ТIА: «Советская Россия» колхоза толашагIа бола механизатораш К. Ибрагимови Ш. Хасимикови.

Л. АБДУРЗАКОВА
сурташ.

ХIАНЗ А ТIЕХЬА ДАЦ

Дукха халонаш нийсъелар Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза доакъар кийчдераштa укх шера. Тамаш а яцар: дукхагIйола техника а механизатораш а ка бола ялат чуэцача дакъа лоацаш бар. Ди юккъа хIана дац аьнна догIаш делхар. Хьекха касарашка Iойилла йол йокъаяла кхоаяцар, йокъаеннар хьалъэца ха тоъацар.

Силоса лаьрхIа 250 гектар хьажкIаш, 51 гектар люцерна, 150 гектар эбаь кени горохи дIайийнаяр. Цу майданаш тIара даккха дезар 2,3 эзар гаргга долча бежаншта, 2300 устагIа, 2800 хьакха, 88 говра эша доакъар. Цул совгIа, лелаеш 6,5 эзар котам а я боахаме.

ХIанзалца хьаде аьттув баьннар фуд? КIоагашка еллай 3300 эзар тонн силоси 1140 тонн сенажи, аргIаш а даь дIаоттадаьд 2,5 эзар тонн чаи 700 тонн йоли, 46 тонн баьца хьоар даьккхад. Дукха беце а фуъ а ба колхоза амбарашка.

Колхозхоша дика пайда ийцаб цонех. Ах колхоза а ах шоашта а йолаш дукхха тоннаш йол хьекхай бахача наха. Къаьстта баркал ала деза чабански бригадашта: жена эша доакъар шоаш Iалашдаьд цар. Масала, А. Исаев керте латтача бригада членаша кийчъяьй 80 тонн йол. Царна тIехьа бисабац Х. Доева кулгалдеча бригада жаIуй а.

— Доакъар доаккхача дукхагIа дакъа юкъедихьад бригадираш М. Верещагини Б. Котиеви керте латтача бригадай колхозхоша, — йоах боахама керттерча зоотехника Б. Котиева. — ХIанзалца хьаде карагIдаьннар цар кулгашцеи хьинарцеи хьадаь да. Лакхе дийцача доакъарал совгIа колхозе 50 гектар хула свеклай кха да. Цу тIара эзар тонн свеклаш яха лерхI оаха.

Дукха ха йоаццаш республика халкъа тIахьожама комитета болхлоша яьча проверко хьахьекхар Сунженски района боахамашка доакъар кийчдеча даькъе тоъал дукха кхоачамбоацараш долга. ТIехьа бусачарна юкъе яр Кирова цIерагIа колхоз а. ТIахьожам беча дийнахьа хьайбай хIара условни керта ерригa а 4,9 центнер доакъара единица мара Iалашъяьяцар цар. ХIанз гIулакхаш дикалгахьа хувцаденнад, бокъонца тоаденна дIаэтта деце а. Хьагучогlа яь критика эрна яйнаяц.

Цхьабакъда, бехк ца баькхача балац укхазара № 1 йолча шурий - товарни фермa болхлоех. ХIанз а цIенхаштта болх дIаболабаьбац цар фермашкарча хьайбай помещенешта ремонт яра, уж Iанга кийчъяра тIехьа. КIир техай, цхьаццанахьа ладар чуухаргдоацаш балхаш даьд алар мара кхы корта болаш хIама дувцанзар цар цу хьакъехьа. Ферма ков, помещенеш бIеха я. ДIа мел хьежача нувхаш, колд, кхо да. Дукха ха ма йий доахан даьгIенашка дIадига. Цу юкъа чакхдаха мегацарий ремонтни а санитарни а балхаш.

Тоаьй яхача шин база чу ваьлча, дега чIоагIа волча сага а бIаргех хий даргда. Массанахьа мазаш, сов бIехденна чакх са ца доагIа кораш, деха кизга бIалгаш. Кулгаш детта дезаш я оборудовани а.

Кхы а да белгалдаккха дезаш. Ферма коа ши помещени я цхьаккха пайда ца эцаш латташ. Царех цхьаннена тIера тхов Iоэца болабаьб. Дукхха рузкъа дIа а дахийта хьадаь уж мега гIирсаш догIашеи лаьвои хIалакдеш латт. Кхы цхьаккха деце, сихха хьатоа а даь, арендагIа болх бе ловш болча наха дIадала мегаций уж. Пайда мара, зе-м хургдацар.

Ший доал хьадоаккхаш йоал гуйре. Из хьахьокх фермa коа яьнна йоархIаш IажагIъяла йолаяларо а. Сухалбе беза нийсдалийта кхоачамбоацараш дIадахара а хьайбаш дика Iангара даха кийчо яра а. ХIанз а тIехьа дац из де.

М. МАЖИТОВ.

IАНГА КИЙЧО Ю

«Грозэнерго» чуйоагIача ремонтно - наладочни предприяте слесарийи дефектоскопистийи дукхха бригадаш укх шера аккордни нарядагIеи бригадни подрядагIеи къахьегаш я. Из предприятена пайдане да, хIана аьлча царна чубоагIаш бола болхлой кIезигагIа бале а, дукхагIа хIама хьаде кайоал цар. Болхлошта шоашта а пайдане да из гIулакх — алапеш лакхагIа да. Дика хьокхамаш гойт аккордни нарядагIа болх беча металлай лабораторе деффектоскопистий бригада членаша. Укх шера цар ремонт яьй шин котлоагрегата. Белгалдаккха деза, шоай декхараш цар 200 процент кхоачашделга. ХIанз «Грозэнерго» шоллагIча теплоэлектроцентрала керттерча парови коллектора шин секцена ремонт еш ба уж. Къаьстта овсаре къахьегачарна юкъе ба Мартыненко Николай, Гранкин Анатолий, Павлов Сергей.

Иштта хьинар гойт ТЭЦ-2 коллектор тоаеча болх беш йолча Тааев Iаьла керте латтача слесарий бригадо. Ремонтни персонала керттера декхар — «Грозэнерго» предприятей керттера а гIонна йола а оборудовани Iан хьалашка кийчъяр.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ШОЗЗА ДУКХАГIА

ШоллагIа шу да «Урус-Мартановский» совхоза доакъар Iалашду звено подрядагIа къахьегаш йола. Соахка цо даьха толамаш довзаш да — республикерча доакъар кийчдеча звеношта юкъе яьржача социалистически яхье призер хилар из. ТIаккха мишта латт гIулакхаш укх шера?

Белгалдаккха деза, уж соахка хиннарел а дикагIа долга. Кховзткъеи пхийтта гектар хулача люцерна кхай тIара планагIа 300 тонн йол яккха езаш бар звено членаш, хIанзле яьккхар — 457 тонн! Цхьабакъда. из а тIеххьара боарам бац, хIана аьлча кастта кхозлагIа мангал тоха мегаргболаш лакхъеннай люцерна.

Сенажа лаьрхIа 100 гектар люцерна кха да совхозе. Боахамца оттадаьча договорагIа цигара 500 тонн доакъар кийчде дезаш яр звено, кийчдаьр — 700 тонн. Иштта тIеххкхоачашъяьй баьццара доакъар даккхара план а.

Звено членаш шеко йолаш бац хьалхашка латта декхараш шозза гаргга кхоачашде шоай аьттув баргхиларах.

С.-М. ИСАРАЕВ,
Урус-Мартановски район.

Аьннача дош долаш ба

«Назрановский» совхозе меттел, ерригача Наьсарен районе а укх тIеххьарча массехк шера социалистически яхье хьалхале лелаеш хьайоагIа Лолохоев Iасолта керте латта Наьсар - Кертерча отделене № 3 йола шурий-товарни ферма коллектив.

Эггара хьалха дIадолалургда вай хьайбай помешенешкара. Дика кхеташ ба ферма болхлой укхаза Iай къахьега дезараш шоаш хиларах. Цул совгIа, цар дика кхетаду дизан дIайхеи долаш хьайбаш Iангара дахар— шоай керттера декхар хилар а.

«Кхоаненга» дIа па а дехкаш, шоай ханнахьа дIадоладаьд цар хьайбай помещенеш тояра балхаш. Цудухьа хийцца ала йиш я, таханарча дийнахьа уж балхаш дикка аттача даьннад, аьнна.

— Еррига а ялх помещени я тха ферме. — яхаш дувц ферма бригадира Лолохоев Iасолта, — Царех йиъ помещни доаханна кийчъеш я, вож шиъ Iаьсашта лаьрхIа я. Август бетта мара царна ремонт е тхо дIадоладеннадеце а, цхьабакъда, дош да шоана, ер бутт чакхбоалаш, уж еррига помещенеш кийча хургхиларах.

Гуш дар ферма кулгалхочо дувцар бакъхилар. ТIатеIIа дIахьош дар базашта ремонт яра балхаш тхо цига хиннача дийнахьа. Цул совгIа, шоаш дIатоха кулг тешамеи, хьадеш дар тIехьаленна лаьрхIан дора цигарча ремонтникаша.

Мелла хала из дале а, хьадича хьахул фуннагIа а. Мелла Iа дIадийцача а, цхьа да хьалха ца ваьлча, цхьанне шийна хало дIа тIа ца ийцача, гIулакх хилац цхьаннахьа а. Из дош дика кхетадеш ва ферма бригадир I. Лолохоев. Укх шера хьалха отташ вац из халонашта духьала. Массе шера, хIанз мо, халагIа дола дукъ шийна тIийдаьд цо. Цудухьа, массаза а кхычарел кот а вувлаш укх денга хьа а кхаьчав. Лоацца аьлча, бригадира бехкагIа юкъагIа диса хIама хиннадац ферме цIакха а.

Ховш ма хиллара, дIадахача шера паччахьалкхен план меттел, тIаийца хинна доккхий социалистически декхараш кхоачаш а тIеххкхоачаш а дир ферма хьайбаш леладераша. ЛерхIаш хинначул дикка лакхагIа хилар цар паччахьалкхенга ехха шура.

Даь даьннар атта хиннад массаза а. ХалагIа дар — дIахо де дезар да. Цу деша маIан а дика кхетадеш ба ферма къахьегамхой. Цудухьа цхьанне санна, массане цхьа барт а баь. цар соцам тIаийцаб: планал совгIа 300 центнер шура паччахьалкхенга укх шера йохка. ХIаьта, таханарча дийнахьа цу коллектива балха хьокхамо хьахьокх — укх шера цар шоай декхараш дикка тIеххкхоачашдергхилар.

Пхи бIаьи кховзткъеи итт тонн шура я цу коллективо цхьоалагIча сентябре паччахьалкхенна дIаеннар, шера план 800 тонн йолча. Цудухьа, майрра ала йиш йолаш да, соахкарчул а лакхагIа укх шера хургла аьнна, цар къахьегама толамаш.

Цхьаццаболча дояркаша-м, дукха хIама ца эшаш хIанзле а кхоачашдаьд шоай шера декхараш. Масала, цхьоалагIа сентябрь тIаккхоачаш Темирханова Маржана хIара ший Iаттагара яьккха шура 3504 килограмм я, тIаийца декхар 4000 килаграмм йолча. ТIаккха, Сагова Марема а яьккхай юкъера лаьрхIача ший хIара Iаттагара 2479 килограмм шура, 3000 килограмм декхар долча.

Кхы а дукха ба ферме уж тайпара лакха хоькхамаш даьха бола дояркаш. Царех я Солтамакова Хади, къона доярка Газгиреева Тамара, иштта кхыбараш. Уж а гарга ба хIанз тIаийца шера декхараш кхоачаш хила.

— Мишта баьннаб шун из аьттув соахка а, укх шера а селла уж лакха толамаш даха? — аьнна хаттар дир оаха ферма бригадирага.

— Къайле йолаш хIама дац укхаза цхьаккха а, — аьлар цо, — керттера дар фуд аьлча, аз кхетадечох, къахьегама дисциплина я. Нагахьа из йоацаш яле — гIулакх хургдац хьона Iа дукха дарах, а, мел чIоагIа хьо хиларах а. Иштта лоархаIм болаш да коллектива юкъе барт хилар а. Уж шиъ долаш хуле. шеко яц, цхьаккха тайпа халонаша из коллектив эшаерг ца хиларах. ХIаьта, хIанз укх сахьате тха балха тIа уж шаккъа долаш а да. Из да-кх шоана, аз шун хаттара лургдола жоп.

Корта болаш дар ферма бригадира дийцар. Ший йоккхача балха опытага хьежжа, кIоарга маIан долаш дар цо хIара оалаш хинна дош. Цо яхацар кхычарел ше дикагIа ва, яхацар иштта, ше бахьан долаш уж толамаш доахаш да а. Цо яьхар бакъдар дар, дег тIара доагIаш а дар уж дешаш.

Иштта дика вIаштIехьдаьккха дIахьош латт ферме хьайбашта доакъар Iалашделга а. Даггара чуувзаш латт йол, сенаж, качество дика а йолаш лаьттах йоллаш я силос а. Лоацца аьлча, ферма кулгалхоша яхачох, доакъара сагота хила безаш бац уж укх Iай.

ТIеххьара цIераш яха безам ба дукххача шерашка хьаьнала къа а хьегаш, даим шоай балхах дика лоархIа а беш хьабоагIача ферма болхлой. Уж ба бежа Iуй Баркинхоев Аюп, Добриев Мухьмад, Iаьсий леладеш бола Костоева Хьава, Лолохоева Макка, Газгиреева ШариIат, кхы дукхабараш. Цхьа ди дIадодац царех хIаране шоай декхараш дизза кхоачаш ца деш.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

Перестройка: декхараши проблемаши

ДИРЕКТОРА БОКЪО ЕЛЧА...

Укх тIеххьарча кхаь шера планаш тIеххкхоачашъеш я тха завод. 1985 шера план 87 процент мара кхоачашъе тха вIаштIехьдаьннадеце. 1986 шера из 101,4 процентага кхаьчар. 1987 шера а кхы кIезигагIа хиланзар.

Старопромысловски кирпишкий завод Назрановски чунца е № 1 йолча гIишлон материалий комбинатаца нийсйича йоккха яц. Оаха арахеца продукци кIезигагIа яле а дикагIа я аз йийцача предприятеша арахецачул.

Со валлац завода проблемаш яц ала. Уж шортта йолаш я. Вешта аьлча, дерригa укхаза деш долча балхех 76 процент совгIа дараш цхьаккха тайпа механизаци яь йоацаш да.

Духхьал заводе хинна Iеш а дац из гIулакх. Каст-каста совещанешка. кхыйолча заводий директораш гулбеннача моттигашка, хIаране кодабу из бала. Массане а дувц оборудовани тишъяларца къахьегама хьалаш во хиларах. ШозлагIа-дале, тха завода гIирсаш революци хилалехьа даь да, уж чIоагIа тишденнад.

Грунта кIалхара духдувла хий новкъа да ерригача технологически линешта, компрессорни установкашта, тха рационализатораша кийчъяьча тайп-тайпарча приспособленей из кхоачамбоацар хаьдда дIадаккха низ кхачац. Цудухьа дукха зе хул тхона. Аз лакхе ма аллара, из кхоачамбоацар дIадаккха гIерташ дукха къахьег заводерча рационализатораша. Кхыча тайпара форсунка яьй производства начальник Плиев Мухарбик керте латтача рационализаторий группо. Цу группаца ба печник А. С. Ладыга, каменщик Р. Абиев, электромонтер Н. М. Полушкин. Цул совгIа Николай Маркелович Полушкина ший тайпара приставка яьй электрооборудовани дIайоаеш а хьаллотаеш а.

Керттерчарех лархIа езаш я тха заводе кадрови проблема а. Болхлой каст-каста хувцабаларал совгIа, уж тоъаш а бац. Керда балха хьаэттараш эша навыкаш йоацаш, квалификаци лакха йоацаш хиларах эггара аттагIа долча, чоалхане доацача балхаш тIа мара дIанийсбе таро хилац. Цудухьа диспропорци хул специальность йолча а из йоацача а болхлошта юкъе. Керттера укхаза эшар — кадраш хувцалулга цIендаь дIадаккха, из социаде дезалга да.

Заводе дукха хIама ду тIеххьарча шерашка. СоцкультбытагIа хьалаш дикагIа хилийтара тIехьа дукха къахьийгад профкомо а администраце а. Дика тоаьй болхлой чубаха общежити, кийчъяьй барзкъаш хувца моттигаш, душевойш, кхыйола бытовкаш.

Иштта ира латтар хьалха дIаяхача хана болхлошта обед де моттиг ца хилар. Тахан вIаштIехьдаьннад бIайха кхача хьатIакхухьаргболаш гIулакх де. ГIонна болча боахама теплица а я укхаза.

КарагIдаьннар кIезига мара деце а, де дезар дукхагIа да тха. Ховш ма дий, хозрасчет, ше-шийна финансировани яр, бригадни подряд вай вахара юкъе шерра яржаш латталга, хIара предприятена экономически пайда бара гIулакхаш шийга дIаденналга. Вешта укхаза йолалу аз лакхе йийцача проблемай шоллагIйола этап. Хозрасчетаца, ше-шийна финансировани ярца, предприятеш шоай лоIамагIа болх бе йитарца ювзаенна я уж.

Тха завод хозрасчетагIа болх беш я. Иштта аьлча, хетадала мег, оаха беш бола пайда (бюджета йоагIа отчислени яьчул тIехьагIа) тхоашта эшача дIабахийта йиш я, аьнна. Иштта хила дезаш-м дар из, бакъда, из иштта дац.

Фу пайда ба тха завод хозрасчетагIа болх беш хилар, ерригача объединене из лелаеш ца хилча. ХIаьта ерригача объединенена юкъе из лелае вIаштIехьдац, хIана аьлча, № 1 йолча КСМ, Назранерча, Малгобекерча кирпишкаш еча заводаша паччахьалкхен декхараш кхоачашдац.

Предприяти ший лоIамагIа ца хиларах зенаш доала хIамаш да аз мел дувцараш. Царца лархIа деза цхьаькха цхьа хIама: моллагIча объединенена юкъейоагIача предприятей шоайла бола бувзам ледара хилар. Кхыча дешашца аьлча, директорий совета болх хIанзчул тIехьагIа тоабе безалга а гуш да. Цун декхар да директораш шоай резерваш дIа-хьа луш, вIаши новкъостал а деш, эшшача шоайла накъа а боалаш хилийта.

Кердача Законо йоах, предприятена ший лоIамболчча тайпара болх вIаштIехьбаккха, цунна шерра бокъонаш ле. Уж декхараш цо кхоачашдергда, аьнна, хеталу, бакъда, тайп-тайпара «разъясненеш» а цунна тела йолалой цу закона маIан дицденна дIадаргда.

Вайна хIара дийнахьа хоз «перестройка», «гласность» яха дешаш. Халкъа кица да «бIаьзза «хьовла» аьнна дале а, бага мерзал хургьяц», яхаш. Иштта вай уж дешаш дувцарах, бокъонца юридически нормашца предприяти ший лоIамагIа хилар вIаштIехьа ца доаккхе гIулакхаш меттахьдаргдац.

Дуккха вай хьийжа, вайна дагадаьхка хинна хувцамаш да мехка даржаш латтараш. ХIара къахьегамхой коллектив, хозяйственникаш, экономисташ кердачун зIиргаша экономика юхь хувцаргья, аьнна, хеташ ба. Хьалхарча цу хувцамаша денача дикагIчунца хургда хIара предприяте, хIара кулгалхочун самостоятельность хьахилар.

Н. УМАТГИРИЕВ,
Старопромысловски кирпични завода директор.

Парторганизацешка—отчеташи хоржамаши

«СО ДУХЬАЛА ВА»

Иштта аьлар коммуниста Битиева шоай парторганизаце баь болх могабеча хана.

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза баьцовгIаш лелаеча цеха партийни организаци наьха дукхалга диллача юккъера я. Из латт 15 сагах. Цар керттерча теркаме колхозни производство я. Шоай отчетно - хоржамий собране коммунисташа цIенхаштта дийцар шоашта карагIдаьннарех, нийсденнача кхоачамбоацарех, хьалхашка латтача декхарех.

Цеха партийни организаце секретара колхоза керттерча гидротехника Чаниев Йоакъапа отчетни доклад еш дийцар колхозни производства эгара саготагIа йолча моттигех, боахама гIулакхаш тоадара коммунисташа де дезарех.

Из ше дувцаш цо аьлар, хьадда гIулакхаш деш, наьха йоккхо еш, эхь-эздел долаш хила беза коммунистий авангардни лоархIам. Из нравственни кIийле я. Цу тIа гIа хьадеха деза кхычар порядок, дисциплина лелаелга, цIена болх белга.

Укхаза белгалдаккха деза, аьлар цо, укх тIеххьарча шерашка боахамгара хьал тIехь-тIехьа вогIа хулаш хилар. Цхьан хана, итт шу хьалха хьалхалаттарех цаI яр вай колхоз районе меттел республике а. Миллионаш доходаш хулар, хьажкIаш, коартолаш, баьцадараш, сом, кхыйола культураш дика хьувкъар.

ХIаьта хIанз миштад? Телха да. Кхыметтел алапи дIадала хIама дац. Иштта боахам тIехьабисара бахьанех цаI, аьлар секретара, мехотрядашка къахьегам подрядни вIаштIехьбаккхарах бизза пайда ца эцаш хилар, формана мара подряд ца хилар. да. Боахаме лу алапи бухсоцаш хьахинначох аккордни финансировани ярца а доацаш, духхьалларча выработкагIа да. БаьцовгIай цехе иштта формальни лелаю хозрасчет. ДикагIа хила йоагIаш я дукхха хьалхагIа денз ерригача подразделенешка юкъейоалаяь чекови система.

Чаниева дийцар колхозе цаI дола хозрасчетни ди дац, яхаш а. Из ди даларе йиш хургьяр чекаш дIа-юха хувца, финансови средстваш дукха-кIезига дIаяхийтай ха. Уж таханарча ден проблемаш я: тIехьа а ца йоахаш къоастае езаш. Доклада тIа белгалдаьккхар, наьха социальни хьал тоадара а иштта мара йоакхо еш ца хилар.

СалаIаргга хьежжа мара къа а хьегалац. ХIаьта мехотрядашкеи бригадашкеи цIе уголокаш кийчъяьяц. Кхай тIарча станашка ханханнахьа дагIац газеташи журналаши. XIX Ерригсоюзни партийни конференце решене тIа аьннад къахьегамхошта кхетам балара болх хIара дийнахьа а тIагIертта а бе беза. Цу хьакъехьа аьлча дукха хIама цеха коммунисташа ца деш дисад.

И. Чаниева кIоаргга анализ йир боахама производственни гIулакхашта, дийцар колхоза ерригa проблемаш къестаеча, коммунисташ боккха лоархIам болаш хила безарах, дIахо йодача хана кхоачашде дезаш хьалхашка латтача декхарех.

Докладчикал тIехьагIа къамаьл де дош ийцар Оздоев Мухьмада. Цо чIоагIа аьлар колхозе вIалла перестройка яц. Ха во оттар бахьан долаш ка бола ялат чуэца тIехьадисар, яхаш дувц вай. Масала, Белоруссе дикагIа хиннай ха? Цига во эттача хана наха духьалбаьккхар шоай къахьегам, дийнахьа а бус а болх бир. ХIаьта вайцига сарахьа 7 сахьат а далалехьа комбайнаш болх ца беш совцар, шоллагIча дийнахьа Iурралца. ХIаьта берригa низ тIа а бахийта ялат чуэца дезар. Хьалха шовзткъа гаргга механизатор хулар ялат чуэцаш. Вай чIоагIа тешаш дувцар ялх комбайнаца ялат чуийца доаккхаргда, яхаш.

ДIадахача шера хIара гектара тIара лоархIаш 50 центнерга кхоачаш ялат чуийцар, хIаьта укх шера—шозза кIезигагIа. ХIанад из? Ялат чуэцара ха тувлаялийтар вай, цудухьа доадир ялат.

Механизатора Николай Егорович Волкова ше къамаьл деш цо аьнначоа тIатехар: кIира даьккхар вай уборочни техникага хьежаш. Сенна хьежар вай цунга, из кхай тIа ялат чуэцаш хила ма йоагIарий? Цу кIирагIа 7 бIаь гектара тIара ялат чуийца доаккхарг ма дари.

Къонача коммуниста беша болх беча бригада механизатора Рамазанов Сераждина чIоаггIа новкъа а хеташ дийцар колхозе баьцадаараш хьалххедеш дезалий массехк звено я, яхаш. Уж мичара нах ба цхьаннена а хац. ХIаьта колхозашка иштта болх бе беза, аьнна хьоадеш хIама хиннадац. Эггара хала хетар да: дийнахьа оасар дича цу дезалий звеноцарча сага 10—12 сом алапи лу, колхозхочоа — 3 сом. Иштта алапи луш хилча колхозхоша а бергбар болх цар бечул вогIа боацаш.

Цул тIехьагIа къамаьл дир пхелагIча мехотряда начальника Битиев Iийсас. Цунна кулгалхой гIалат хет ялат чуэца — транспортни комплекс вIашагIтохарах. ДикагIа хургдар, йоах цо, йоккха йоаца звенош яьлаpе. Увтташ дола дешаш дувцаргдола агросовет яц. Кулгалхоша шоай лоIаме ду долла хIама а, нахаца дага а ца бовлаш. Масала, цхьан кхай тIара мукх байр, хIаьта техника кIа чуэца яхийта езаш яр. Из яхийтар мукх чуэца. Цу кхай тIа хьувзаш цар яьккхача хана кIа кхаьча тIехдаьлар. Из бахьан долаш дикка кIа дайр.

Битиева кхы а йийцар иштта йола моттигаш. Колхоза техникана во доал деш хилар дувцаш масалаш доаладир цо. ХIанзле а дIадоладе дезаш, тIехьатетта йиш йоацаш балхаш да, аьлар. Уж тIехьатеттар бахьан долаш доакъар дов, хьатIадоагIача шера хьувкъама кийчо елга дохаду. Из дерригa гу коммунисташта, бакъда, уж кхоачамбоацараш дIадахара деш хIама дац.

Вай партийни организаце вIалла болх бац, аьлар Битиева. Цо цкъа а хьийхабац собране специалисташ, цар шоай балхах лаьца отчеташ ергйолаш. Мичав керттера инженер, керттера агроном, сенца новкъостал даьд цар тхона? ВIалла новкъостал даьдац. Вай коммунисташ дале, отчетни хана вай цхьаккха хувцамаш деш, къаьнача хьисапе болх баьбале, партбюро болх кхоачамболаш баьрг лархIа йиш яц.

Вож коммунисташ бацар цунна санна хеташ. Цудухьа из ше висар раьза воацаш. Бакъда, цо даьча къамаьло уйла-м яйтар цунга.

Колхоза председатела заместитела Василий Евдокимович Нечаева къамаьлаш даьраша яь критика нийса лаьрхIар. Кхы а чIоагIагIа дувца деза кхоачамбоацарех, аьлар цо. ХIаьта коммунисташа малагIа дакъа лоац гIулакх тоадара юкъе? Мишта вIаштIехьъяьккха я бригадашкара социалистически яхь? Гойтара агитаци? Мишта кхетам лу къахьегамхошта коммунисташа? — аьлар цо. Масала, шозлагIа яьккха йол кхай тIа улла дукха ха я, из прессовка еш яц, коартолаш хий детташ я, йоархIаша хьалийкъай, чIоапилгаша юъ. ХIаьта дIаювча коартолех дукха мах ма беннабий, гаьнара ма енайий уж. Из долла хIама гу коммунисташта. Шоаш хIама хIана дац, цунца къовсам хIана лоаттабац?

Э. ТОЛМАЧЕВ.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ГУЧА А ДОАХАШ

Малгобекски района тампонажни участке отчетно-хоржамий собрани хилар укх деношка. Отчет еча юкъа партийни организаце баьча балхах доклад йир цун секретара А. Корзевича.

КПСС XXVII съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъеш, перестройка яра болх чакхбоаккхаш берригa шийтеркам партийни организаце тIабахийтар, паччахьалкхен планаши тIанийца социалистически декхараши кхоачашдара, аьнна белгалдаьккхар цо. Цу гIулакхо хоалуш дола толамаш а дахийтар. Масала, Малгобекски УБР-а гIишлон площадкаш, царна тIадолха наькъаш хьадара, заявкашка хьежжа мехкдаьтта доаккхарий кхы тайпа хьашташ кхоачашдара укх шера ворхI бетта планаш 119,5 процент кхоачашйир тха тампонажни участко, планал совгIа 65 эзар сом пайда а беш. Хьалхашка латтача декхарех иштта дика лоархIае коллектива къаьстта доккха новкъостал дир ворхI бетта план 141 процент кхоачашъяьча, 336-ча цементировочни агрегата болхоша П. А. Ященкос, И. И. Храмова, 137,5 процент план кхоачашъяьча, 363-ча агрегата — П. Н. Шевцова, Г. И. Корсуна.

Цунца цхьана, пайда ца эцаш дукха таронаш йисар. Иштта из нийсдаларах цхьадолча даькъе бехке партийни организаци а я. Кхоачамболаш теркам тIабахийтац коммунистий авангардни лоархIам лакхбара, цар мугIараш шердара, партийни организаце тIанийца решенеш, соцамаш, хIара коммуниста тIадилла партийни декхар кхоачашдара боаггIача тайпара тIахьожам лоаттабац. Партийни собранешка лоадама хIама дийца а дац цу дешай хьакъехьа.

Докладчика белгалдаьккхар укхал хьалха хиннача отчетно - хоржамий партийни собране дика соцамаш тIанийца хилар. ХIаьта а царех цхьадараш кхоачашданза дисар. ЛийрххIча бесса лакхбанзар партийни собране лоархIам. Масала, дIабахача бархI бетта баьча балхахи гIулакх тоадара де лерхIачохи собране хьалхашка участка кулгалхоша дийца, отчет яь моттиг хинна яц. Коммуниста Г. Н. Луценкос кулгалдеча халкъа тIахьожама группо тесса битаб ший болх.

ДIахо А. Корзевича аьлар, КПСС XXVII съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачаш а еш, производства оахош финансировани еш хургйолаш, хозрасчет юкъейоалаяьй. Аттестаци а еш хIара болхлочоа алапи белгалдаьккхад. Цхьабакъда, цу гIулакха раьза боацаш, алапеш хIара сахьата беча балхага хьежжа тела деза яхаш, «Грознефть» объединене, Грознерча тампонажни управлене каьхаташ язду цхьаболча болхлоша. ХIанад из ишта? Хозрасчетах дола бакъдар наха дIадувцара, уж кхетабара мело ю партийни организаце. Башха тIахьожам лоаттабаьбац партийни организаце из гIулакх де дезача экономически дешара, социалистически боахам лелабара йолча школана, агитаторашеи политинформаторашеи Байдакова, Шашкова, Луценкос беча балха. Цар керттера бехк ба хозрасчетах а экономиках а дола дешаш шоаш кIоаргга Iома ца дар. Из бахьан долаш цар дувцачох башха кхеташ хилац нах а.

ТIеххьарча хана боккха теркам тIабохийт партийни организаце «Корта бохабу малар маларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабара» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара. Укх шера цкъа хиннадац коллективерча саго балха тIа корта бохабу малар менна.

Къаьстта саготдеш да, укхаза партийни организаци дегIаухаш ца хилар. Вийтта коммунистах ийс пенсе ва хIанз. Цунах дола дош ма хулла сихагIа къоастаде деза ха хьатIаэттай. Парте мугIарашка отта боагIаш бола кагий нах болаш ба.

XIX Ерригсоюзни партийни конференци хинна ши бутт совгIа ха я. Цхьабакъда, цун решенеш, резолюцеш балха юкъейоалаяра лоадама хIама даьдац хIанзалца.

Партийни организаце балха гIалаташ нийсдалийтарах шоаш а бехке болга белгал а доаккхаш дийцар цул тIехьагIа пренешка къамаьл даьча коммунисташа Н. И. Колодкос, С. И. Кукина, П. Г. Кривоносова, Н. А. Байдакова, В. С. Цисара, А. И. Тарасова.

Цул совгIа, воккхагIа волча инженера В. С. Цисара дийцар лерттIа болх хьабе шоашта новкъарло ечох а. Масала, цо аьлар: — Вешта болх во бац оаха, цхьабакъда, хьокхамаш кхы а дикагIа хургдар техника тиша а йолаш из каст-каста йохаш ецаре. Из бахьан долаш заявках цхьаннахьа болх бе даха дезаш нийсделча, ханага диллача дикка тIехьадисе мара арадала йищ хилац тха базера. Гаьнна, кхыметтел город Моздоке а аха дезаш хул тхо автомашинашта доагорца заправка яра. Из бахьан долаш дуккха ха йоае езаш хул. Цу юкъа динза дисар меттаоттадара, балха ха чакхъяьлча а цIа ца бохийташ нах производстве бита безаш дукха нийслу, цар болх беш яьккхача ханах кхы тIа ахча а телаш.

— Докладчико цIенхаштта гучадаьхар партийни организаце балха нийсдалийта кхоачамбоацараш, йоггIа критика йир сона а, — аьлар механика Н. А. Байдакова. — КIезига хоалу перестройка. Цунах бехк цхьан партийни организаце бац. ДукхагIа — кулгалхой. Масала, хьаэгаргья вай политзанятеш. Уж хургхиларах объявлени техача а гучабалац царех дукхагIбараш. ТIаккха хьадечох дог экх политинформатора а агитатора а. Кхыйола коллективаш Каспийски форда тIа, кхыча хозача Iалама моттигашка, городашка салаIа ух. Тха дац из. Цудухьа мукъа йолча хана цIагIа, багIа безаш нийсбале цхьаболчар корта бохабу малараш мел. Кхы а цхьа хIама да. В. С. Цисара аьнначa тайпара, тиша йолаш каст-каста йох тха техника. Цхьабакъда, из сиха тоае йиш йолаш хилац, запчасташ йоацаш. Царца тоъал тхо Iалашдара башха йоакхо яц Грознерча тха управлене а.

Коммунисташ пенсионераш С. И. Куксин, П. Г. Кривоносов леткъаш бар, шоаш бахача Вознесеновская яхача станице кхачан продукташца нах геттара во Iалашбу, маьхк бийда хул, хилац баьцадаараш, талонех кхыметтел эца даьтта, шекар доацаш нийслу каст-каста, яхаш. Из дерригa Iалашде Орджоникидзе, Моздоке аха дезаш хул.

Цар, кхычар цу хьакъехьа даьча хаттарашта жоп телаш къамаьл дир, собране дакъа лоацаш хиннача КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара Н. М. Моревас. Цул совгIа собране хилар Нохч-ГIалгIай республика халкъа тIахьожама комитета председатель П. Г. Кащеев, Грознерча тампонажни управлене викалаш.

Собране берригa коммунисташ раьза а болаш тампонажни участка партийни организаце секретаралла юха а А. П. Корзевич хержар.

Д. МАГОМЕТОВ.

КХАШКАРЧА СТАНЕ ХИННА ВIАШАГIКХЕТАР

Укх деношка «Сердало» газета редколлеге членаш вIашагIкхийтта хилар газет дешаращца. Из дар «Назрановский» совхоза кхай тIарча стане, нах балха болчча.

ВIашагIкхийттача наха газета редактора Гадаборшев Османа лоацца дийцар, газета историех, таханарча дийнахьа газето ший оагIонаш тIа дувцача дешаех. Керттера теркам тIабахийтар XIX Ерригсоюзни партийни конференцеи КПСС Центральни Комитета июльски (1988 ш.) Пленумеи решенеш кхоачашъеш де дезачоа.

Газето ший оагIонаш тIа дувц экономически, культурни, социальни хьакъехьа, кхыдола дешаш. Газет алхха редакце болхлой хинна Iац, из къахьегамхой да, из дешарий, цунца хьаштдарий да, аьлар редактора. Цудухьа совхоза болхлой а газет дешаш, шоашта къувлар, дагалаттар дувцаш, яздеш хила беза.

Гулбеннараша уйла тIаяхийта ладийгIар даьча къамаьлага.

— Массанахьа санна, тха совхоза коллектив а боахама расчета тIа яьнна къахьегаш я, — аьлар комбайнера Ахмадов Дауда. — Цо, хьалха санна доацаш, хIаравар декхарийла ву тхоай цIенна санна къахьега, хIана аьлча хIаранега кхоачаргдар цо баьча балхага хьежжа хургдоландаь.

Бакъда са укхаза белгалдаккха безам бар из уравниловка яха хIама хIанз а тхоашта тIера дIаяланза хилар. Тха совхоза лаьтта шаьра дац, кхычар дараш санна, довкъаш, гувнаш долаш да. Иштта лаьтта техникаца болх бе шаьрача лаьтта бечул гаьнна халагIа долга кхетадеш ма дий. Техника сихагIа йох иштта кхашка. Болх хийцца хьабулац, хIаьта плани дIадехари массанена а пхьатарра да. Из нийса дац. ТIаккха цо ялат даккхарга дIадодар дезду, из Iаткъ тхона доагIача алапена а. Оашош яздеча хана оаш цу тайпарча хIамашта теркам тIабахийтар ловра сона.

Къахьегамхой безам совбоалаш болх беш ба тха хIанз, йоахар совхоза директора Дударов Батыра. ХIана аьлча оаха юкъе йоалаяьча методо тхона пайда бу. Фийг чIоагI ма беллинге а хьажкIаш чуэца долалу тхо, гIадамаш моша а долаш. Из бахьан долаш дика а шортта а доакъар хул тхона, хIаьта хьажкIаш, хьалха санна ялат дIанийдеча пункте кхай тIара йоагIаше а дIа а ца йохийташ, оахош йокъаю оаха. Хьалха оаха ца а йокъайолийташ дIаяхьийтача хьажкIаш тIара дукха процент дIадоаккхар тхона. Доккха зе хулар. ХIанз из дац.

Ше къамаьл деш газета бехктокхамеча секретара Котиев Султан Гире белгалдаьккхар газето кепатехача материалех хьахулаш дар, аьлар. совхоза боахамах яздаь ца Iеш вахаре нийслуча дикачох а вочох а, къаьстта таханарча дийнахьа нийсса дIадахара новкъарле ечох язде тхога. Тхога хьакхаьча шун цхьаккха письмо, кхычар дар а санна, оаха теркал ца деш дутаргдац. Изде тхога шоай вахарах.

Гулбеннараш чIоагIа раьза бар шоаш болча редакце болхлой баьхка. Дуккха хаттараш дир.

Бакъда, болхлоша чIоагIа раьза боацаш дувцар, газеташ ханнахьа хьадахьац тхона, цкъаза вIалла ца дахьаш дут, яхаш. Из газет тха деша безам а ба, тхона деза а деза, къаьстта укх тIеххьарча хана, хIана аьлча цо дувц тхона дагалаттараш. АйххагIа лелабергба оаха газетацара бувзам, йоахар наха.

Т. МАЛЬСАГОВА.

РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ КЕРДА ДОАЗОНАШ

1988 шера бархI бетта НГIАССР промышленносто баьча балха итогаш

1988 шера январе-августе продукцена поставкаш яра договорни декхараш паччахьалкхен заказага а юхь-духхьаларча бувзамашка а диллача 97,1 процент кхоачашдаьд. Договорни дисциплина толхаяьй 20 процент объединенешеи предприятешеи (1987 шера январе-августе — 25 процент). ТIехьайисача предприятеша потребителашта дIакхачийтаяц 37,5 миллион сома маьха продукци, хIаьта из хул укх шера ворхI бетта хинначул 2,3 миллион сома маьха дукхагIа.

БархI бетта промышленни продукци кийчъяра боарам соахка цу юкъа хинначунца нийсбича 0,2 процент алсамбаьннаб, хIаьта хIара дийнахьа-буса арахецаш яр 0,2 процент кIезигагIа я.

Республика промышленность бIарчча хьанийцача продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдара, продукце (балхий, деча гIулакхий) боарам дегIакхувлара темпаш:

	Договорни декхараш кхоачашдар: план кхоачашъяра процент	ДIа ца кхачийта йола продукци млн. сом.	Декхараш кхоачаш ца даьча пр. дакъа	1987 ш. январь-августага диллача продукце боарам дегIакхувлара темпаш проц.
Республике гIолла дерригa а.	97,1	37,5	19,7	100,2
Союзни доалахьа йола промышленность	96,8	30,5	37,5	96,9
Республикански доалахьа йола промышленность цу даькъе:	97,6	7,0	14,3	112,0
НГIАССР Министрий Совета доалахьа йола промышленность	93,3	3,2	33,3	122,4

Паччахьалкхен приемка юкъейоалаяьча промышленни предприятешка цкъа дIаенначул тIехьагIа дIа ца эцаш юхаеннай 809 эзар сома маьха йола 5,4 процент продукци, бокъонца йола брак хилар лаьрхIай шу доладелча денз арахийцача продукцех 34 эзар сома маьха яр.

1988 шера январе-августе республика предприятеша баьча балха хьокхамаш (проценташ):

	Продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдар.	1987 ш. январе-августе хинначунца нийсдича продукце боарам айбара темпаш.
«Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени	96,5	94,4
Ленина орден лелаю «Грознефть» яха производственни объединени	100,0	95,3
«Грознефтемаш» завод	100,0	97,9
Химически реагентий Карабулакски завод	90,8	129,5
Газ чакхйоаха Грозненски завод	100,0	101,0
«Нефтехимзапчасть» яха Грозненски завод	100,0	120,2
«Нефтехимзапчасть» яха Гудермесски завод	100,0	133,7
«Красный молот» завод	96,1	98,5
СССР 60 шу дизара цIерагIа «Оргтехника» яха производственни объединени	100,0	112,2
«Промавтоматика» НПО опытни завод	100,0	127,7
«Пищемаш» завод	93,8	85,7
ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент» завод	100,0	120,9
«Трансмаш» завод	100,0	91,1
Электромеханически завод	100,0	102,7
Мединструментий Гудермесски завод	100,0	103,7
Биохимически завод	95,5	106,6
«Терек» яха производственни мебельно - дахчан хIамаш ю объединени	97,2	102,0
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни завод	100,0	105,0
Электроремонтни завод	100,0	125,5
Цементни завод	87,0	103,0
«Стройиндустрия» объединени	89,6	90,5
Карьероуправлени	100,0	123,8
Ремонтно-механически предприяти	100,0	91,6
«Агунводпром» производственни объединени	98,7	103,6
«Чечингушводстрой» ЖБИ Аргунски завод	100,0	99,1
НГIАССР хьун боахама министерство	100,0	105,8
«Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод	99,7	101,0
Назрановски трикотажни фабрика	100,0	118,3
Производственни швейни объединени	100,0	111,3
Кога гIирс бу фабрика	100,0	114,8
Маькхапродуктий управлени	100,0	96,1
Экспериментально - механически завод	100,0	110,4
Маькх йоттачеи макаронни промышленноста управлени	99,2	103,2
«Чечингушстройматериалы» яха производственни объединени	86,5	91,1
НГIАССР моттигерча промышленноста министерство	91,9	142,0
НГIАССР Госагропром	97,8	113,1

Договорни декхараш биззача боараме кхоачашдаьд Надтеречни, Шелковски, Урус-Мартановски, Ножай-Юртовскии Веденски районий промышленни предприятеша.

98—99 процентага дIакхоачача боараме договорни декхараш кхоачашдаьд г. Грозне Старопромысловски, Гудермесски, Назрановски, Грозненски районий предприятеша.

Поставкаех дола декхараш кхоачашдара боарам промышленносте гIолла юкъера лаьрхIачул лохагIа ба Шалински (96 процент), Ачхой-Мартановски (96 процент), Сунженски (94 процент), Заводской (96 процент), Ленински (96,5 процент) районашка.

1987 шера январь-августаца нийсдича кIезигагIа продукци кийчъяьй г. Грозне Заводской (95,4 процента), Старопромысловски (98,3 процент) районий, хIаьта иштта Малгобекски (93,3 процент) Шалински (84,6 процент), Наурски (94,3 процент), Ножай-Юртовски (60,9 процент) районий промышленни предприятеша.

Республика предприятеша халонаш лайнай материалаши комплектующи изделеши ханнахьа ца лоаттаяр бахьан долаш.

Продукце лоархIамегIдола тайпаш хьадар:

	1988 шера январе-августе фактически кийчъяьй	план кхоачашъяра процент.	1988 ш. январь-август 1987 ш. январь-августаца нийсдича проц.
Электроэнерги, млн. квт. с.	1824	—	99,2
Газ, млн. куб. м.	1119,4	109,0	90,1
Ацетон, эзар тонн	30,1	94,1	101,2
Фенолаш, эзар тонн	46,8	93,2	103,6
Мехкдаьтааппаратура, млн. сом	5,8	92,2	107,7
Кхачан промышленноста эша технологически оборудовании цунна эша запчасташи, млн. сом.	10,2	86,2	99,7
Механизировании гIишлон-монтажни инструмент, эзараш	331,3	92,2	128,3
Макхаш, эзараш	355,7	78,9	71,2
Тракторни прицепаш, эзараш	9,2	91,0	97,2
Хьу араяккхар (колхозаша кийчъяьр йоацаш), эзар куб. м.	54,3	98,0	95,5
Цу даькъе:			
ГIулакха эша хьу, эзар куб. м.	37,6	95,7	93,1
Чакхъяьккха хьу, эзар. куб. м.	26,9	89,1	119,4
ГIишлон кирпишк, млн. условни кирпишк	92,3	79,0	107,6
ВIашагIъехка аьшкбетонни конструкцеши деталаши, изделей эзар куб. м.	151,1	96,0	98,2

1988 шера январе-августе паччахьалкхен заказал тIех республика мехкдаьттах оша даькккхад 73 эзар тонн мехкдаьтта, 92 миллион кубически метр газ.

Доагаду мазут, прибораш, автоматизаце средстваш кийчъяра заданеш кхоачашъяьй. Цунца цхьана Iалашдаьдац дизельни доагор, цементировочни агрегаташ, мехкдаьттапромыслови, геологоразведочни, мехкдаьтти гази чакхйоаха оборудовани, клинкер, пенаш ду материалаш кийчъяра белгалъяьха заданеш кхоачашъелга.

ДIадаланза да продукци арахецара ритмичность ца хилар. Изделей цхьадола тайпаш кхоачашдара планашта юкъедихьа дар из. Иштта, цемент, кхачани дулха-шурийн промышленноста эша технологически оборудовани арахецара йолча августа хьалхарча шин кIира плана удельни дозал дар бетта программагIа 43,5 процент, тракторни прицепаш — 42 процент, кога гIирс — 39 процент, цхьабакъда, лаьгIъяь йола из план а кхоачашъеш яц предприятеша.

Кхачан керттера продукташ кийчъелга белгалдоах укх даннеша:

	1988 шера январе-августе фактически кийчъяьй	план кхоачашъяра процент	1988 ш. январь-август 1987 ш. январь-августаца нийсдича проц.
Дулх (паччахьалкхен ресурсий бийдалах) — эзар тонн.	11,0	93,0	106,8
Колбасни изделеш — эзар тонн	4,3	101,8	103,1
Маша даьтта — тонн	498	95,0	85,3
Генарий даьтта — эзар тонн	3,1	155,0	—
Шура (паччахьалкхен ресурсий бийдалах) — эзар тонн	55,5	100,7	109,5
Хьаьна нахчаш, эзар тонн	1,7	109,3	117,0
Кондитерски изделеш — эзар тонн	6,0	107,8	103,6
Консерваш, млн. условн. банкаш	107,1	87,5	105,1
Цу даькъе сомийбаьцакомарех яьраш.	107,0	87,6	105,2
Царех фруктови сокаш	56,9	112,9	126,7
Минеральни хиш, млн. ахлитраш	19,3	102,5	98,9
Алкогольни доаца малараш, эзар декалитраш	1,2	99,7	120,5

Кийчъелга дегIаахарца цхьана алсамдувл торговле хьайбай продукташ кхоачилга. Январе-августе баха нах Iалашбара 6,8 процент дукхагIа дулха продукташ дIаяхийтай 1987 шера цу юкъа дIаяхийта хинначул. Цхьабакъда, дулха продукташи маша даьттеи кийчдара план кхоачашъянза йисай.

Кхачан доаца халкъа эша товараш кийчдара заданеш кхоачашъелга белгалдоах укх диннеш:

	1988 шера январе-августе фактически кийчъяьй	План кхоачашъяра процент.	1988 ш. январь-август 1987 ш. январь-августаца нийсдича проц.
НСО-х йола швейни изделеш, млн. сом	8,8	84,8	116,9
ТIехьнахьа дувхаду пазата барзкъаш, эзараш	452	105,4	95,8
Чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш — эзараш	6,9	101,7	113,0
пазата-носочни изделеш. эзар пар	243	2,6-зза	119,1
Кога гIирс, эзар пар	1568	101	111,0
цу даькъе берий бар	230	106,9	136,9
Розникни маьхах дола электротовараш, эзар сом	6	3,6-зза	—
Рознични маьхах дола электробель млн. сом	22,6	96,1	107,4
Бытовой химе товараш, млн. сом.	9,7	98,3	89,0
Розничии маьхах дола элеккара лелаю беша-огородни механизировании инструмент, эзар. сом.	9	112,5	9-зза
Розничии маьхах дола каьхата-кIай товараш, эзар сом	104	100,0	98,1

Бахача нахага дохкара кхачан доаца товараш (яйгача промышленноста товараш доацаш) арахецилга цу юкъа 4 процент алсамдаьннад. Цхьабакъда, уж кийчдара план кхоачашъяьяц.

ЛийрхIачул кIезигагIа кхачан доаца товараш кийчдаьд «Грознефтемаш», Гудермесски «Нефтехимзапчасть», «Красный молот» заводаша, «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене, «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча объединене, иштта кхычар.

Яйгача промышленноста предприятешка гIулакхаш деш латт промышленни продукци кердаяккхара. «Н» яха индекс тIалатта дикал лакхагIа йола халкъа эша товараши эггара моднегIа йола изделеши хьаелга соахкарча юкъаца нийсдича 2,7-зза дегIаденад.

Цхьабакъда, эшшача боарамагIа Iалашбеш бац баха нах дуккхача тайпай барзкъацеи кога гIирсацеи.

Цунца цхьана хIанз а тIехь дIахьош да наха дIаэцаш доаца, складашка уллийсаш дола товараш торговле дIакхухьийталга.

Статистика Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

УнахцIено—халкъа рузкъа

Наьха унахцIено Даьхен рузкъа лоархI Советий мехка. Iалаьмате йоккха терко а йоакхо а ю цу хьакъехьа вай дIаьхегIа хилийтара Коммунистически партеи Советски правительстваи. Цунна дола къаьгга масал дар укх деношка Грозне дIайихьа СССР унахцIено лораяра Министерства коллеге выездной заседани.

Iалаьмате дукха документаш арадаьннад укх тIехьарча шерашка вай мехка бахача наьха унахцIено лораяра тIадерзадаь, царна юкъе да КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамаш а. ХIаьта дукхаза дийцад из дош КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро заседанешка, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи республика Лакхехьарча Совета сессешкеи. МалагIа пайда ба цунах республика бахархой унахцIено лораелга тоадара ийцар.

Уж документаш тIанйдаьчара Нохч-ГIалгIайчене гIулакх кхы меттахьа ца далара масалаш дар лакхехьа ювцача коллеге заседане кхийлараш а хIанз вай доаладерг-дараш а.

Аьлча тоъаргда, вай республика бераш довра РСФСР-е гIолла эггара хьалхара моттиг дIалоацаш хилар. Из дош коллеге заседане балха юкъмоттиге хилар тамаш а яцар. Берий унахцIенонга хьежжа мара хила йиш яц дерригача халкъа могашал а. Берех хьахулаш беций боккхийбараш? Цудухьа республикера уйла еш вола цхьаккха а саг сатийна вутаргволаш яц ер цифраш: Нохч-ГIалгIайчене хIара шера юкъера дIалаьрхIача 320 бер ла тайп-тайпарча лазарех.

Фуд из цецвоакхкаш дола, цхьаннахьа йоаца цифра вайцига хилара бахьан? Мичахьара хьадоагIаш да из? Нана берах кхийнача дийнахьа денз дIайолалу цу дог Iовжадеш долча гIулакха лард. Берах йолча кхалсага доагIаш дола Iунал дац республике. Цкъа-дале, белгалдаккха деза укхаза, — берах бола кхалнах дукхагIча даькъе болх беш хилар, предприятешка, организацешка цу тайпарча кхалнаха унахцIена бер хьахилара эшаш дола балха хьалаш дац. ШозлагIа-дале медицински болхлой оагIорахьара доагIаш дола Iунал дац. ХIана аьлча, тоъаш бац республике лерттIа опыт а квалифицированни знанеш а йола гинекологаш.

Къаьстта ледара латт цу хьакъехьа гIулакх юрташка, районашка. Вайцига болх беш болча акушерех-гинекологех 18 процентал кIезигагIбараш мара бац ерригача юрташка болх беш бараш. ТIаккха нах юрташка городашкарчул дуккха дукхагIа ма бахий.

Берали-ноанали лорадара дош низкъала да Нохч-ГIалгIайчене. Республике порочни практика а хинна дIаэттад акушерий-гинекологий чотагIа лорашта сокрашенеш елга.

Хьадеш дола бераш дукха довш хилара керттерча бахьанех цаI да республикера бераш деш дола цIенош хила боагIача боарамал гаьнна вогIа хилар, уж цатоъаш хиларах ца аьлча а. Цу бераш деча цIеношка тайп-тайпара инфекционни лазараш даьржа хилар бахьан долаш хийла бер, а бер деш йола кхалсаг а ла-

Хьадаьча бера унахцIено ювцача кIезига лоархIам болаш хIама дац дукхагIболча ноаноша тайп-тайпарча бахьанегIа царна накха ца хьокхаш хилар а.

Кагийча берех лаьцца аьлча, республике йоацаш я царна молочни смесеш кийчдеш йола лерттIа цхьа цех а. Эзараш сомаш дIа а ухийташ, хийла лоадамаш ца эшаш йола объекташ хьалъю республике. Бакъда, башха эшаш дола хIама лархIац цу тайпара цех хьалъелгах.

Нохч-ГIалгIайчерча 14 районах ворхIнахьа мара берий молочни кухнеш яц. ХIаьта уж а боаггIача боарамагIа яц.

Цхьацца пайда боаца бахьанаш а доахаш, ший ханнахьа дIакхачийтац берий кухнешка эшаш йола шурий продукташ. Кхача езача дIакхачалехьа хийла мистлу из продукци холодильни установкаш ца хилар бахьан долаш.

Цул совгIа, республике кхыча моттигашкарчул дукхагIа хул инфекционни лазараш: корь, оспа, кхыдараш. Амма Нохч-ГIалгIайчене йоацаш я берашта лаьрхIа къаьстта йола инфекционни больница.

ХIаьта, къаьстта юрташка тоъаш бац лораш-педиатораш. Цар низ дIакхачац ший ханнахьа берашта хиннача лазара корта лаха а царна дарба де а. Юрташка цхьан педиатора кхаь эзарнегара даьнна пхе эзарга кхаччалца дола бер кхоач. ТIаккха мишта Iунал дергда цо царна?

ХIанад из иштта? яха хаттар отт хьалкашка. Мехка тайп-тайпарча вузашка специалисташ ма кийчбой республикана лаьрхIа, цу даькъе педиатораш а болаш. Кийчбу. Амма къона специалисташ е шоаш дIахьожабаьча юрташка дIа ца болхаш бус е кIеззига болх баьчул тIехьагIа из моттиг йита а йите, дIаболх. ХIана аьлча, юрташка лерттIа чубаха моттигаш а е цхьаккха тайпа вахара хьалаш а хилийтац царна моттигашкарча Iаьдалаша. Аьлча кхоачам болаш да, къоначa специалистех 440 чубаха квартираш йоацаш хилар. Цу хьакъехьа партеи паччахьалкхенои дуккха а документаш тIанйдаьдале а, Нохч-ГIалгIайчене букъ берзабаьб хIанз укх сахьате цу дешагахьа.

Керттерчарех лархIа дезаш цхьаькха бахьан а да бераш цамогаш хиларaи уж довраи. Дайи-ноаной цамогаш болча дезалера бераш хьакъоастадара цхьаь цаI берий беши яслийи яц республике. Санатореш я яхараш а боаггIача боарам тIа яц.

Цул совгIа, ерригача республикерча берех ткъо процент дараш мара деша даха йоацача берий учрежденешка ухаш дац. Iалаьмате йоккха аргIа я цига.

Дукха бераш дечарех лоархIаш йолча Нохч-ГIалгIай АССР-е цхьаькха а специализированни берий больница яц, къаьстта царна лаьрхIа. Цхьаккха а бокс яц дIа-юха доалача лазарах цамогаш дола бер Iодужаде ерригача республике а. Грозне 3-ча больнице хьалъяь корпус, ше хьалъяьча шин шера массехказза дIакъовла езаш хиннай. Из берашта лаьрхIа еш йолга хайначул тIехьагIа ший тайпара хилар цунцара гIишлонхой гIулакх. Тесса йитар корпус. Эггара зIамагIболча гражданий шоашта доагIар дIадеха низ кхоачаргбоацилга а цар гIулакха бокккхагIбараш башха сагота боацилга а хинна хургда-кх из.

КПСС ЦК тIанйцача соцам тIа наналеи бералеи хьакъехьа хаьдда аьннад, 1995 шерага нанали-берали лораделга кхоачашдаь даккха, аьнна. Бакъда, вай республике цу решенешта хIанз а сихлуш ца хилар лакхехьа доаладаьча масалашкара хьагуш да, кхы а комментареш ца эшаш. ХIаьта а, коллеге заседане белгал мадаккхара, доаладича сов хургдац цу хьакъехьа укх тайпара масал а. Гудермесски района больницен ши бIаь квадратни метр хулаш йола пристройка хьалъеш латта кхо шу да. Цу деша маярра терко еш хилча, бетта яь яргйолаш гIишло я из.

Лакхехьа дувцар берийи ноанойи унахцIено лораяра хьакъехьа да. ТIаккха мишта латт республике кхыча медицински учрежденей хьакъехьара дош? МалагIча боарам тIа да бахача а болх беш болча а наьха унахцIено лораелга? Цунах лаьца дувцаргда вай хIанз.

Из гIулакх довзара аьлча кхоачам болаш да республика бюджетера 1 процент мара унахцIено лораяра дIа ца дохийташ хилар. Цу тайпара хьокхам кхыча моттигашка лаха хала хургба.

Цигара хьадоагIаш да Нохч-ГIалгIайчера здравоохраненеи материально-технически база, вIалла мегарг а йоацаш, лоха хилар. ХIаьта иштта республике йоацаш я диагностически центр, лерттIа лазара корта лоацалургбола техника.

Цудухьа да онкологически лазар кхийттачарех хIара шоллагIвар из лазар кIоаргденначул тIехьагIа, дарба хургдоацача ваьлча мара лазара хьагуча ца валга. Вешта цунна дола бахьанаш-м йоаггIаш йола профилактика ца яр, лорий квалификаце боарам лоха хилар иштта кхыдараш а да.

Укх тIеххьарча шерашка шозза дукхагIа хиннаб туберкулез яха лазар дола унахой. Берригача мехка кIезиглуш боагIа цу тайпара унахой, хIаьта вайцига сурт кхыча тайпара да. Цар башха терко еш моттиг яц. Дувцаш дар бакъдара укх тайпара масал доаладергда аз. 1483 бациллоносни дезал ба республике. Укх тIеххьарча шерашка царех 28 дезала мара къаьстта квартираш еннаяц. Царех юрташка бахаш бола цхьабараш Iалаьмате воча хьалашка бах. ХIаьта городе — тIоадал йолча, цу тайпара унахой чубахийта йиш йоацача, бетонах даь пенаш долча квартирашка бах.

Тоъаш яц иштта ший ханнахьа туберкулез хьагучадаккхараи цунна дарба дараи эшащ йола аппаратура а. Лоха я республике из лазар долча наьха шоай а царна дарба деча лорий а исполнительски дициплина.

1987 шера Нохч-ГIалгIайчен хьаенна 288 эзар сом мах болаш йола еза аппаратура помещенеши цунах пайда эца ховш бола кийчбаь специалисташи ца хилар бахьан долаш зехьа латт складашка дIаоттаяь.

ТIаккха молхаех лаьца аьлча, уж ца тоъаш хилар ше мадий. Цул совгIа, укх тIехьарча хана дIахийцача дефицитни молхаех 20 процент яраш уж эшаш боацача унахошта дIаязъяь я, цу тайпара йола молхаш ца хилча баргбоацаш бола унахой бута а буташ. Цхьаькха а да молхай хьакъехьа чIоагIа лоархIаме хIама: больницешкеи поликлиникашкеи йолаш йола молхаш Iалаьмате воча тайпара лоаттаю, цхьаккха а бокъонаш теркал а ца еш. Нохч-ГIалгIай АССР финансай Министерствос ший ханнахьа молхайх доагIа ахча керттерча аптекоуправлене дIахьожадац. Цудухьа республикана цу хьакъехьа декхар тIадус. ХIанз из кхаьчад 1 миллиони 100 эзари сомага.

Сендухьа лоаттаю а ца ховш, дефицитни йола молхаш складашка лоаттаю, уж эшаш бола хала унахой, республике боллаше а. Цу тайпара, комиссена гучадаьлар январь бетта денз складашка «кевзол» яха, кхыйола молхаш йоацаш хилар. Цу гIулакхо хьахьокх цу даькъе а порядок ца хилар. Йолчул совгIа дефицит искусственно хьаеш хилар. Иштта хьал хьахул ший ханнахьа заявкаш дIа ца ялар бахьан долаш а.

Йолаш йолча таронех ледара пайда ийбара масал да цхьаькха. Бахача нахах хIара сага лаьрхIа РСФСР-е гIолла медтехниках пайда ийбу 14 сома. ХIаьта Нохч-ГIалгIайчене — 6 сома.

Хьаэцаргья вай кхыметтел медицински учрежденешта эшаш йола мебель. Грозне мебель хьаеш «Терек» яха объединени йоллаше а, медицински учрежденешка эшаш йола мебель кхыча республикашкара хьакхахьа езаш хул. Из дош къоастаде а вIаштIехьдалац республика унахцIено лораяра министерства.

Республикерча иштта а тоъаш йоацача медицински учрежденейх цхьайтта аварийни хьале я. 7 больница арахьара тIаккхухьача хица Iалашъеш я. Цхьанна а больнице ший прачечни яц. Цул совгIа, Iалаьмате во болх беш я городера прачечнеш а.

Республика санитарни службо болх во беш хилар да инфекционни лазараш хьахилара бахьанех цаI. Цун болхлой шоай балха стиль хувца дага бац.

Коллеге заседане балха итогаш еш, СССР унахцIено лораяра министра Е. И. Чазова белгалдаьккхар, унахошта цIий чудувттара система эцара, республика медицински болхлошта мел эша алапи хьахецара дош коллеге тIаэцаш хилар а чакхдоаккхаргхилар а. Амма цо иштта белгалдаьккхар республике унахцIено лораяра хьахийца дуккха а ахча пайда ца эцаш дусаш хилар. «Цу системах 400 эзар сом мара даккхац, хIаьта шун пайда ца эцаш 500 эзар сом уьл. ТIаккха фу дай да шо». — аьлар министра. «Кхом бе, лархIа Iомадала деза. ТIаккха мара гIулакх хургдац».

Коллеге заседане шоай дош аланзар е НГIАССР Госагропромо а е гIишлон организацеша а, наьха унахцIено лораеча юстара латта шоай бокъо йоаццаше а. Шоашта гунахьа доацаш санна, Iийра уж. ХIаьта цар бехкагIа цу даькъе телха латташ дуккха а хIамаш долга цхьаннена а къайле мичай.

Нохч-ГIалгIайчене бахача наьха унахцIено лораяра доккха практически гIо а пайда а хургба из коллеги вайцига чакхъяккхарах. Дуккхача даькъе хьалхьоадир цо сеца лаьтта тIоанаш.

Х. АУШЕВА.

Перестройка: проблемаши уж кхоачашъяри

РЕСПУБЛИКА—ЙИЗЗАЧА ХОЗРАСЧЕТЕ

Эстоне ювцаш я экономически реформа территориальни аспект. Из дагадохийтар КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума материалаша. Иштта хьахилар республике, Тарту арадувлача а республике бахача нахах дуккхачар дика лоархIача а «Эдази» («Вперед») яхача газета тIа 1987 шера сентябрь бетта араяьккха боахама расчета идея. ХIанз Эстоне республикански хозрасчетах лаьца араяьккхай 150 гаргга статья.

Регионални хозрасчета идея йийцай 1988 шера апреле ЭССР творчески союзий объединенни пленуме а. Из бахьан долаш тIанйцар XIX Ерригсоюзни партконференце дахийта Эстоне Компарте ЦК письмош а. Цар тIа яздаьдар: «республика йиззача боахама расчета тIа ялара никъ лаца, Эстоне къаьстта йолча экономически зонах йола идея оттае долале... Къаьстта лоархIаме лерхI оаха СССР Конституце союзни республикай территорешка боахама доал деча ерригсоюзни ведомствашта доазув оттадаь йоаца бокъо ялара положенеш (п. 5, 6, 7, 73 ст.) хувцилга. Вай мехка экономически вахара керттера принцип а хинна дIаотта еза регионе е республике баха нах/ цу территоре тIа хьадеш долча къаман рузкъан даьй хургболаш ведомственни чул тIех территориальни доал дара приоритетность хулга.

Советски экономика дегIаахара истори дукхагIча даькъе отраслеви а иштта территориальни а доал дара опыт йолаш да. Бакъда, хIанзалца кхоачам хиллал из опыт вIашагIа а техаяц, Iома а яьяц. ГучогIа, боахам лелабара къаьстта долча хьалашка доал дара шаккха а тайпа белггала совленаш йолаш да. Масала, деррига чакхдаккхеи шоай лоIаме хилеи йиш йоацаш хиннаяле а. Эстонски ССР хьалашка совнархозаш яхкарах беркат даьлар. Цул тIехьагIа 1965 шера хиннача экономически реформас юхаметтаоттадир отраслеви доал делга, из доашхар хIаьта Iилма-технически прогресс дIаяхьара отраслеви министерствай системас дикагIа гIо дергда, яхаш. Къаьстта ведомственни структурах хилар Iилма-технически прогресса реальни тормоз, бIарчча хьанйцача мохк социальни дегIаухилга юхаувзача механизма йоккхагIчарех цхьа элемент.

Территоре цхьа дакъа вокхарел хьалхагIа боахам лелабара кердача хьалашка даргхиларах кхерадезац. Цкъа хинна ца Iеш хьалхагIа а Эстони экономически кердадарий инициатор йолаш хиннай. Укхаза советски общества цхьоагIо цхьан боараме цаI хиларах а доацаш дуккхача, цаI шоллагIчо хьалдузача тайп-тайпарча боараме хиларах лерхI. ХIанзалца критика еш йола, къаьстта йолча предприяте боарама чIоагIа Iаткъа уравниловка влияни еш я республикашта юкъерча гIулакхашта а (мехка ерригa регионаш кIезиг — дукха цхьатарра таронаш, эшараш, хьашташ долаш хила еза). Уравниловка метта хIанз ма хулла йоккхагIа дифференциаци хилийта гIерт тхо, из оаха ду: паччахьалкхе чIоагIа я цун доакъош чIоагIа хуле, цун дакъа чIоагIа да чIоагIа хила бокъо йолаш дале яхача логика тIара.

Йиззача хозрасчета хьалашка аттагIа дIайоахалургья республика таханара лазар доалла дуккха моттигаш, бехктокхаме ца хеташ, антиэкологически боахам лелабаргара, экономика рациональни йоацача структурагара доладенна социальни къамани проблемашка кхаччалца.

Масала, территорех комплексни пайда эцар, лаьттан ченашкара рузкъа даккхар, лаьтташта рекультиваци яр алхха территориальни доал деш де деза хIамаш да. Бакъда, шийн территоре тIа йолча а дукхагIча дакъе ведомственни хьаштдолаш болх беча а ерригсоюзни гиганташта влияни яра геттара кIезига таронаш я республикага. ХIанз Эстонски ССР-е ахаш гаргга болхлой, царех 90 процент гаргга бараш промышленни болхлой а болаш, союзни е союзнореспубликански карайолча предприятешка болх беш ба.

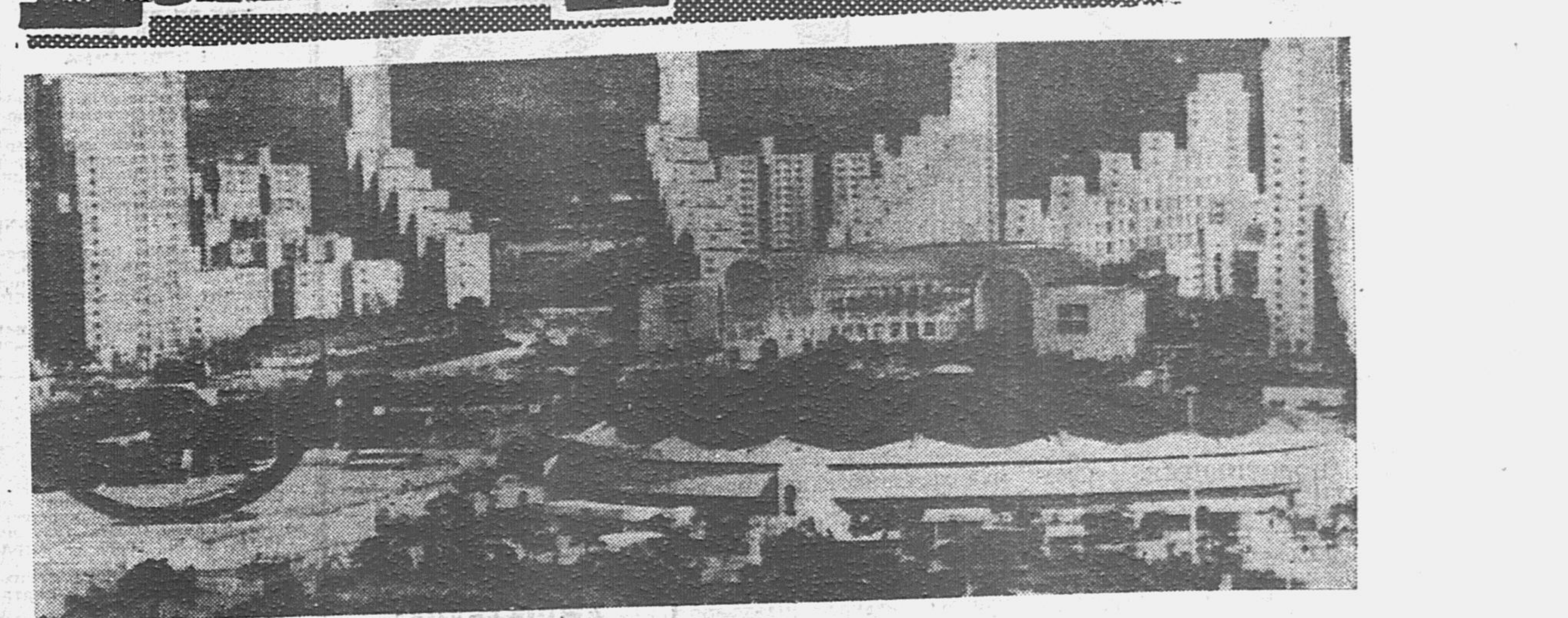
XIX Ерригсоюзни партконференце регионални хозрасчета идея принципиальни могайир. Эстоне Iилмай Академе экономика институте вIашагIтехай ткъаь итт гаргга саг юкъе а волаш регионални доал делга эргадаьккха тоадара проблема хьакъехьара вай ханара Iилма коллектив. Кхы ткъаьх специалист, царца союзни Iилма центрашкара бараш а болаш, хаьдда декхараш кхоачашдара юкъеззав. Цул совгIа, общественни хьисапе болх беш я тайп-тайпарча институташкара цхьацца йола группаш. Республикански хозрасчета детальни концепце хьалххе йола вариант укх шера ноябре хьаэца лерхI. Из наха дIайовзийта арайоаккхаргья.

Республикански регионални хозрасчета дешах дола дуккха дараш хIанз а кхетадаь даьннадац. Из тамаш а яц: застоя хана Iилма наькъаца хIама лахар дIадаьккха ма дарий, индивидуальни къахьегара болх а, социалистически кооперацe формаш а, сага доалахьа хIама хилара проблемаш ерригаш а санна. ХIанз уж деррига дешаш кхыча республикашка санна, Эстонски ССР-е дувц.

Ивар РАИГ,
экономически Iилмай кандидат.
(АПН).

Таллин.

Доазол дехьара

ТIехь-тIехьа кIезиглу Сеуле XXIV дола аханара олимпийски ловзараш 17 сентябре дIадолалургдола ха. Диъ шера цкъа хулача эггара йоккхагIйолча спортивни событега тIеххьара кийчонаш я еш.

СУРТА ТIА: Лакхера Iочухьежача гу олимпийски парк. ТIехьашка олимпийски юрт я, тIехьашкахьа фехтозал я.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

США: ПРОГНОЗАШ Е СИХ ЦА ЛУЧА ХАНА

ВIашагIкхийттача Штаташка хула хIара президентски хоржамаш спортивни марафон дагайохийташ хул: укхаза я «дIоахала дистанци а», мишта хул ха йиш йоаца трагически ситуацеш, цхьайолча хана бух соццаш хургдар фуд хоадам боллаш ца ховш а хул. Бакъдар аьлча президентски гонкашта юкъе йолаш я джентльменски спортивни ловзарашта геттара гаьна йола компоненташ а — американски политически кухне мара йоацаш йола бIеха приемаш. Уж ерригa атрибуташ йолаш я хIанз чакхъяла гарга кхаьча йола укх шерарча хоржамашта хьалхара кампани а.

5 сентябре дездаь дола «къахьегама ди» яха цIей, американски традицегIа хоадам боллаш йола белгало хинна дIаэттад, цул тIехьагIа хоржамаш нийсача финишни лине тIа а довлаш. Американцаш кхаж тасса урнашта юхе боагIаргбола 8 ноябрь хьатIакхаччалца дIагIоргдолча кIирашка моллагIа дагадоаца хIамаш хила тарлой а, таханарча дийнахьа кхоачам хиллал нийса белгалбаьннаб хила тарлуш бола кандидаташ — республиканец Джордж Буши демократ Майкл Дукакиси. Белгалъяьннай цар керттера позицеш а. Ма дарра аьлча, духхьал тахан мара дац из иштта, хIана аьлча КIайча цIагIа баха гIерташ болчар хьал хувцадала тарлу, хIаьта цар уйлашта метаморфоза тIаотта а тарлу. Нагахьа санна общественна фу хет хьожаш хаттараш дича тийннача жопашка хьежача юххьанца ший соперникал Дукакис хьалхахиннавале, хIанз цар бала тарлуш бола аьттув цхьатарра ба ала йиш я. «Вашингтон пост» яхача газето а «Эй-би-си-Ньюса» а яхачогIа хIанз Дукакиса 48 процент голос я, Буша — 47, дIадахача кIирагIа йоагI - йоагIачоа лаьрхIача уж цифраш яр 46, 47 процент. Ер материал газет дешарашка дIакхачалехьа общественна хетачоа юкъе белггала керда коррективаш яха а тарлу. Цу дерригане хьахьокх къовсам къаьстта чIоагIа латтилга, хургдар фуд ала лоархIабац кхыметтел йоккха опыт йола американски политически обозревателаш а.

Харжархой дукхагIа шийна тIехьабахара хоржамашта хьалха къовсам лоаттабеча Бушеи чIоагIа из хьаллоацаш волча президента Рейганеи тIатеIIа хьахьокх Америка «тIема кийчон низ» чIоагIбара шоаш тIехьа хилар, тIеххьарча бархI шера республикански администраце низаш оарцагIдахар бахьан долаш американски тIема машина ший маьженаш чIоагIъяр шоаш бахьан долаш хиннад, ала а гIерташ. ХIаьта из. Рейгана дешащца аьлча, «Гренаде денз Ливе кхаччалца йолча моттиге...» дIахьекха а да. Цу низа философега хьежача республиканций соперникаша «демократаша - либералаша» дунен тIара США позици алхха толха мара ергьяц.

Из ишта дале а демократий — Дукакиса а цунна гонахьа латтарий а — козыр я «хIара американски цIагIара вахара-хьал тоадарга довла деза ха хьатIа эттай» яха уйла, хIаьта герзаш кийчдарга дIаухийтача миллиардех пайда эца беза чура проблемаш къоастаяра.

Юхедисача кIираша деррига а шо-шоай моттигашка дIаоттаде деза, харжархошта хетар хьагучадаккха деза. Бакъдар аьлча моллагIа а йоккха событи дунен халкъашта юкъерча арене е кхохкаденна латтача чурча политика вахаре США ший мехка а лоархIаме фактор хинна дIаотта тарлу американцаша хьахоржача хIаманга диллача.

Виталий ЧУКСЕЕВ.

ЧИЛИ: РЕШЕНЕШ Ю ХА

Инарал Пиночет Чиле президенталла вахийта кандидаталла оттавара хьакъехьара хоам хьахезача цхьаккха саго тамаш янзар: цу хьакъехьа дувцар мехка доалдеш йолча военни хунта члений из решени тIанйца йола заседани хилалехьа дуккха хьалха. Цхьабакъда диктатор кандидат ва, аьнна официально дIакхайкадаьчул тIехьагаI фу хул хьожаш сатийна баьгIа чилийцаш эгIазбаха корзагIбаьлар. БIаьш эзараш нах «Хоржаргвац Пиночет», яхаш цIогIарч а детташ Сантьяго а мехка кхыча городий а улицашка арабаьлар. Столица цхьайолча районашка баррикадаш хьалйора. Цу тайпара дукха нах юкъе болаш выступлени Чили цIаккха а хиннаяцар. 1973 шера военни путч хиннача хана денз.

Штатски костюм тIа а ийхa диктатора телевидене гIолла къамаьл дир, оппозици, кхетадеш ма хиллара коммунисташ а боацаш, мехка хьахулаш латтача «демократе кердача цIагIа» чухьехаш. Инаралла дIакхайкадир кхыдолча «хувцамех» а, Чиле «демократизаци» яра тIадерзадаь да, ала а гIерташ: режимо доал деча дерригача пхийтта шера лаьтта чрезвычайни хьал дIадаккхар, чилийски политически эмигранташта мехка юха цIабахка бокъо ялар. Из деррига а чудоагIаш я президенталла вахийта ше цаI мара воаца кандидат харжа шоаш раьза «ба» е «бац» чилийцаша цу хана аргдолаш йола 5 октябре хургйолча плебисцита кийчо яра йолча цун программа.

Цу тайпарча «демократизацех» оппозицена хетар практически лаьрхIача цхьан тайпара да: чрезвычайни хьал дIадаккхари эмигранташта цIабахка бокъо ялари халкъах болча дуккхача наха шеко а йоацаш яьккха котало санна а лоархIаш, антидиктаторски низаша йоах, уж режимо деш дола гIулакхаш — хургйола плебисцит хула ха хьатIакхоачаш режима фасад тоаяр духьа еш йола алхха «косметически операци» мара яц.

Оппозицена хетар нийса долга бакъду лакхехьа латтача официальни болча цхьаболча наха гуччахьа тIатувсача кхерамо. «Хьачу вайта ше майра вале Сантьяго, Чиле юхачува никъ бийхка вола моллагIвар. Цу сахьате из лоацарг а ва, мехкара ара а воаккхиргва», — иштта солдафонски хьисапе духьала комментареш яьй шоай даьймехка юхацIабахка политэмигранташта еннача бокъонна Чилийски полице следственни департамента кертелаттача инарала Паредеса. Цул совгIа чрезвычайни хьал мехкара дIадоаккхаше а дIакхайкадаьд мохк бийкъа а бийкъа хьаьча военни зонашта кертелаттарашта полномочеш еннай аьнна дIакхайкадаьд митингаши манифестацеши ца яйта. «тешаме воацар» лаца бокъо еннай, плебисцита кийчо еча хана «порядоки кхерамзлеи» хилийтар духьа, аьнна.

Укхаза ала доагIа из чакхъяккхара йола ха а лаьрхIа нийсъяь хилар: тIеххьарча шерашка чилийски экономике холуш да из кIезиг-дукха айлар, керттерча даькъе, США долларий инъекцейи Чиле доккха Iалама рузкъаш дарегIа бола болхлой низи бахьан долаш мехка доал де юкъеэзача транснациональни корпорацешта таро ялареи чотагIа. Из бахьан долаш кIезиг-дукха болхлой моттигаш дукхагIа хиннай, инфляце боарама стабилизаци хиннай.

Цхьабакъда из иштта дале а, йоах оппозице, 5 октябре дуккха дукхагIболча чилийцаша Пиночетага «вецаз» аргда. Оппозице лидераш дог тийша ба экономически толамаш мелла дукха дале чилийцаша дицдолийтсаргдоацилгах цу дIаьхача 15 шера террор, нах боабар, законегIа доацаш леладаь гIулакхаш, кхерам, демократически бокъонаш ца хилар санна дола хIамаш. Шийн хоржамашта хьалхара кампани йолча хана мелла чIоагIа инарал велакъежаш вале а «демократе кердача цIагIа» чухьехаш, диктатора метаморфозах тешаш бараш кIезига ба. Къаьстта дукха ха йоаццаш цхьаккха хIамах дош ца хеташ Пиночета укх тайпара заявлени яьчул тIехьагIа: «диктатура юсаргья, нагахьа санна плебисциде «ак» котдоале а».

Сергей КУТИКОВ.

БОРНМУТ: БЕЗАМЕ ЙОАЦА ЮБИЛЕЙ

Парламент каникулегIа яхийтачул тIехьагIа ахкан юккъе сатийна хула политически вахар. Великобритане дийнлу гуйре йолалуш: шоай хIара шера хулача конференцешка вIашагIкхет мехка йоккхагIйола партеш, тредь-юнионий Британски конгресса съезд хул.

Укх шера шийн юбилейни 120-гIа съезд БКТ Борнмуте яьй. Европе къаьнагIъярех а Англе йоккхагIъярех а йолча профсоюзни объединене делегаташа (цунна чуйоагIа 80 совгIа профсоюз, 9 миллион совгIа къахьегамхо юкъевола) дийцад британски болхлой болама боккха лоархIам бола дуккха политически, социальни, экономически дешаш.

Юбилейни съезд болх беш хиннача хьалхарча дено а хьахьекхар БКТ проблемаш ира латтилга. Иштта, дукхагIбараш раьза а болаш тIанйцар конгрессана юкъера электрикийн водопроводчикийн профсоюз (ПЭВ) дIаяккхара хьакъехьара решени. Белгалдаккха доагIа, аьттехьара позици йолаш йола из профсоюз, дукха хана денз БКТ решенеша яхар деш йоацилга. Духхьал из я эггара чIоагIагIа «Сингл дил» оалачоа тIехьа яр, вешта аьлча предпринимателаштеи къаьст-къаьстача профсоюзаштеи юкъе соглашенеш хилийтара тIехьа яр, хьахьокх цо компанешта хьалхашка ше лояльни йолга, кхыча профсоюзийн БКТ-еи хьашташ дохка а эхь ца хеташ.

«Хинна даьннад, хила дезаш хиннар», — иштта комментареш яьй дуккхача журналисташа профобъединене мугIарашкара ПЭВ дIаяккхарах съездо яьча решенена. Цхьабакъда, делегатий дешащца аьлча, из «баккханза ца боалаш баьккха гIа» уж гIадбугаш бац. Дувцар-м ма дий шоай пролетарски традицеех доккхал деш болча профболама юкъе толхам хилара кхерамах.

Из ишта дале а шийн йоккхалга диллача бархIлагIа профсоюз БКТ мугIарашта юкъера дIаяккхара хьакъехьара решени чIоаггIа раьза йолаш тIанйцай буржуазни пресса. Аьттехьарча газеташа прогнозаш увттаю ПЭВ хинна ца Iеш кхыйола «раскольникаш» а юкъейолаш йола «альтернативни БКТ» хьахила тарлу, яхаш. Царна юкъе каст-каста цIераш йоах горнякий стачка хинначул тIехьагIа хьахиннача «демократически шахтерий профсоюза» а машиностроительни промышленноста болхлой объединени профсоюза а. Из а БКТ чуйоагIаш я, бакъда ПЭВ а санна аьттехьара позицеш йолаш я. Буржуазни кепайоазон энтузиазм кхеталуш я — болхлой болама юкъера барт ийгIача предпринимателий аьттув, совбаргба, «мелъеннача БКТ-ца» аттагIа хургда царна дукха хало а духхьле а йоацаш шоашта эшаш йола къахьегама соглашенеш хьае. Цудухьа из кхерам тIалаттандаь БКТ генеральни секретара Н. Уиллиса белгалдаьккхад, БКТ декхарех цаI — профсоюзни боламе порядоки дисциплинеи Iалашъяр да, хIана аьлча кхыча тайпара цунна болх бе могаргдац.

БКТ съездашка традиционно дукхагIа хьашт долаш ярех оагIув я тред-юнионашца айхха бувзам лоаттабеш йола британски лейбористски парти, хIаьта цхьабола специалисташ хабараш дувца баьннаб, «раскольнически» профсоюзий членаш хоржамаш долча хана лейбористаш хьал ца лоацаш тIехьара юхабовла тарлу, ала гIерташ. Цул совгIа, йолаш йолча правилашка хьежжа, керттеръярех йола оппозиционни парти декхарийла я шийн оагIув хьаллоацарашта юкъера ПЭВ дIаяккха, цар финансови новкъостал а дIадоаккхаш. Мишта къоастадергда из дош лейбористаша? Цу хаттара жоп лургда октябрь болалуш хургйолча хIара шера хулача цар конференце.

Павел ВАНИЧКИН.
(ТАСС).

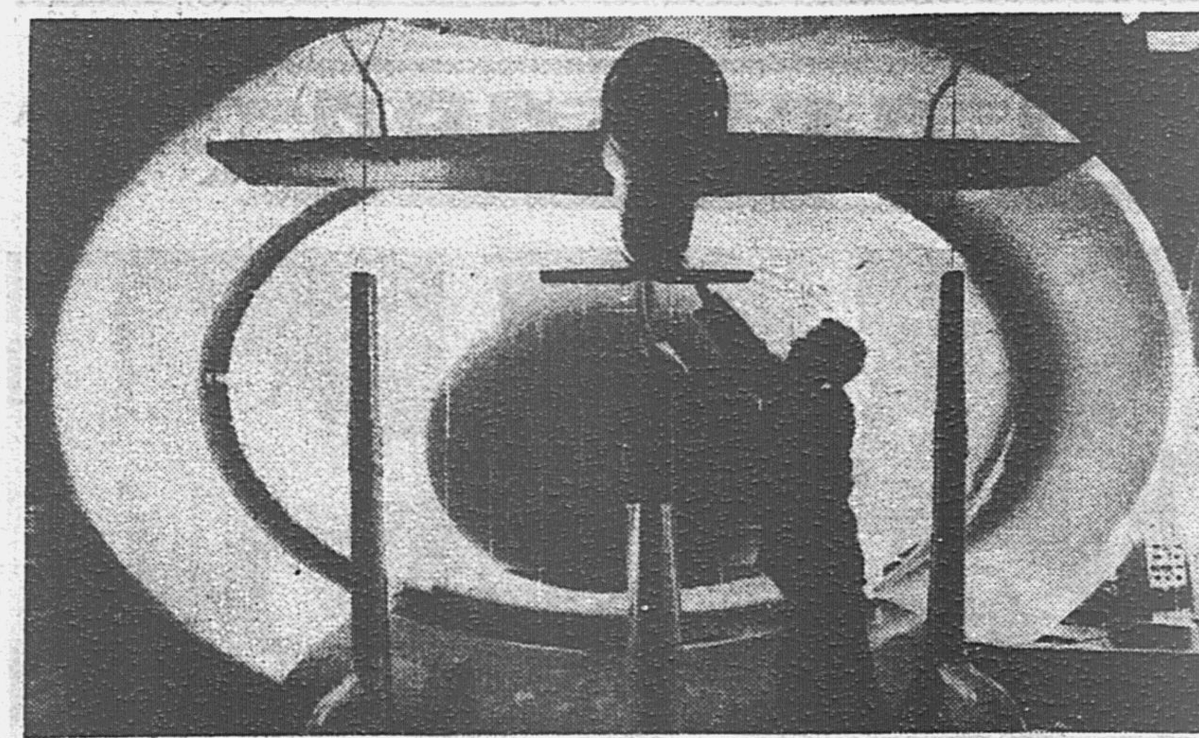

ЖЕНЕВА. ЧIоаггIа лувча радиос дувцаш хьахозар «Нах боабераш вIашагIкхетийтаргбац» яхаш. Дуккха бIаьш болча манифестанташа цхьа барт болаш хьаллаьцар из тIахьехам «Юхасоцае фашизм», «Оаха ловргбац халкъий вахари бокъонаши йохкаш бола зуламхой», «Антикоммунистически лига — из тIом ба» — иштта дар царех цхьадараш.

Женеве. «Панта» яхача отела хьалхашка, цун подвальни этаже цу ультрареакционни организаце 270 делегат гулвеннача, йоаккха демонстраци хилар. Из вIашагIтехаяр Женевски профсоюзий, Къахьегама Швейцарски парте, кхыча демократически низий инициативагIа, полицеца довнала йодаш чакх а яьлар. Демонстранташ лелхабеш хий дийттар, бIаргех хий дувлийта гранаташ кхийсар, хIаьта, АТС яхача швейцарски агентствас беча хоамагIа, дуккха демонстранташ лийцар.

СУРТА ТIА: полице леллахабу манифестанташ.

ЕПА—ТАСС телефото.

НОВОСИБИРСК. Сибарегӏара С. А. Чаплыгина цIерагIа авиаце Iилма-тохкама институт — мехка серийно арахецача авиалайнерашта промышленно ресурсни тохкамаш деча мехка керттера лоархIаш я.

Укхаза кхоач халкъа боахама шоай гIулакх даь яьнна самолеташ, иштта шоай летни биографи дIайолае езараш а. Лабораторешка царга хьож рейсагIа лелае мегаргья е яц. Даьча тохкамий хьокхамаша авиатораштa хьахьокх цу типагIарча самолета балха ресурс йIаьхъе йиш я, е царна списать де ха хьатIаэттай. Цхьан типагIа йолча ткъамаш долча машина ресурс йIаьхъяро бIаьш миллионаш сомаш экономи ю.

СУРТА ТIА: Аэродинамически тохкамаш деш я спортивни самолета моделаш.

А. ПОНЯКОВА сурт. (ТАСС фотохроника).

ПОДПИСКА—89

Кепайоазон дош— хIара цIагIа

Боарам боацаш айбеннаб укх тIеххьарча хана кепайоазонцара наьха безам. ХIана аьлча, перестройкас дийнъяьча бокъонца йолча демократеца, гласностаца дувзаденна да таханара цун дош. Ши декхар кхоачашду кепайоазон изданеша: цкъадале, таханарча перестройка вахар а хьахьокх цо; шозлагI-дале, вай исторе бакъйола оагIонаш а гучайоах.

Массанена а халахет «Огонек», «Литературни газета», кхыдола центральни изданеш, каьхат тоъац, яхаш лимиташ а увттаеш юхаувзаш. Фуд, масала, 70 эзар совгIа нах бахача района «Огонек» яхача журнала 220 экземпляр тоъаргья, яхалга?

Хьалха хинначул дуккха дукхагIа безам тIабахаб подписчиканий моттигерча (республикански) изданешта а. Хьагуча гIулакхах дIадахача шерачул дукхагIа хургба «Грозненский рабочий», «Сердало» газетий подписчикаш. ДIадахача шера «Сердало» 4000 экземпляр яздаьдар, «Грозненский рабочий» — 2500.

Газеташи журналаши яздайтара кампани дика чакхйоакх массе хана а Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» заводе (партбюро секретарь А. Манкиев). трикотажни фабрике (партбюро секретарь Л. Плиева), мельзаводе (парторганизаце секретарь У. М. Оздоев), «Назрановский» совхозе (парткома секретарь У. Мислауров), кхыча предприятешка, организацешка.

Тхо а гIерт из кампани дикагIа чакхйоаккхаргйолча тайпара тхоай болх вIаштIехьбаккха а кепайоазон распространителашта гIоновкъостал де а. Мел эшача документацеца Iалашбаьб оаха уж, подписка йолаялрах хоам беш массанахьа а реклама яьй, тхоай вIаштIехьдоаллача тайпара консультацеш, беседаш ю подписчикашца, бувзам лоаттабу къахьегама коллективашца.

Ха, мукъа ди ца лоархIаш къахьег укх деношка тха болхлоша обработчицас М. Вязовица, экспедитора Р. Кузиковас, бухгалтера Х. Дударкиевас.

ХIара денна Iоалуш доагIа подписка квитанцеш. ХIанзехьа а 5 эзарнега кхаьча довла доахк.

Кхы а дикагIа, аттагIа хургдар тхона подписка дIаяхьа, нагахьа санна ший ханнахьа нахага уж газеташ, журналаш дIакоачаргдола гIулакх доаггIача тайпара вIаштIехьдаьккхадаларе, къаьстта юрташка. Хинна-м хиннай укх тIеххарча хана цу хьакъехьа кIезига дукха эргалонаш. ХIаьта а тоъам болаш хиннаяц.

П. БУЛГУЧЕВА,
Назранерча «Союзпечата» агентства начальник.

Мишта ду шоана гIулакх

ЧАМ БОЛА ДААРАШ

Зизай беша нийсвелча санна хеталу Сунженски района ХХ партсъезда цIерагIча колхоза правленена гаьна йоацаш йоаллача столове чуваьлча. ПаргIата, хоза, цIена, дега тоам беш безаме тоаяь я цун зал. ДIа мел хьежача — зизаш, баьцовгIаш. ХIара истола тIа коркача зизай курс чулатта ваза латт. Цхьаь-цхьаъ моттиг яц дIакхайдача хьаэца салфеткаш, тухи бурчи чудола пхьегIаш йоацаш. Хоза тоаъяьй кулгюхь дула моттиг а.

— Зал тоаяьй аьнна далац тха гIулакх, — яхаш дувц столове заведующе Л. Кохановас. — Керттердар — дика а мерза а кхача кийчбар. Наьха дог эккхаргдоацаш хила деза дерригa а. Тхоашта могар ду оаха из иштта хилийтара.

ХIара дийнахьа столове хIама яа 140—150 саг воагIа. Къаьстта дукха хул нах аьхкийн гурахьеи. Колхозхой хинна ца Iеш, хьувкъам чуэцача новкъостал де кхыча боахамашкара баьхка водителаш, студенташ, механизатораш боагIа укхаза. Дика тIаэц уж фусамдаьша. Нагахьа ди хилац укхаза тайптайпара сомаш, салаташ, сокаш, мерза хий доацаш.

— Дулхах, коартолах вIалла дувца а дезац, — йоах Л. Кохановас. — Уж продукташ даим йолаш я тхога. Дика а хул уж.

Столовера ерригa продукташ кхычахьара хьатIакхухьаш яц. Уж колхозе хьалкхееши йоахаши я. Кхы а да лаьрххIа белгалдаккха дезаш — маьха деза дац укхазара дaараш.

Къаьстта дош ала лов маьккхах. Из лоалаха йоаллача зIамигача пекарне хьаеш я. Духхьал из яа аха мегаргва укхаза яхаш, бегаш бу столове ухача наха.

Заведующел совгIа укхаза хьинар ца кходеш къахьегаш ба повараш А. Солянова, Н. Дзыгина. Цу кхаь сага дег тIара баркал оал колхозхоша.

— Дукха ха йоацаш экзамен дIалуш хиннад тхо, — яхаш ел Л. Кохановa.

— Из фу экзамен я? — хетт аз.

— Ка бола ялат чуийца баьннача комбайнерашта, трактористашта, водителашта, цига дакъа лаьцача кхыча болхлошта хетаяь «огонек» чакхъяьлар тха столове. Республика кулгалхой а бар цига баьхка. ЧIоагIа дика тIанийцар цар колхозерча самодеятельни артистий выступленеш. Бекар пандар, цахаддаш боаккхаш халхара бIал а бар. Цхьабакъда, кIезигагIа тоам банзар «именинникаштеи» хьаьшаштеи оаха кийчдаьча даараша. Нийсса ах ловцаш тхона кхаьчар, — жоп делар заведующе.

М. ЭРЗИЕВ.

Iалам лораде

«ЖIОВХЬАРА» IАТТАШ Ю

Нохчийчени Дагестанеи шейх ва аьнна ше дIакхайкаваьча Узун-Хьажас лаьрхIад лоамарча Кезеной-Iам тIа ферта а кхесса цу тIа ламаз деш шийх тешараш цецбаха. Иштта дувцаш да цох. Из де лаьрхIад цо шийна нах дукхагIа тIехьабахар духьа. ЧIоагIа хIилла йолаш, говза саг хиннав Узун-Хьажа.

ХIанз Узун-Хьажа ший мурдаш а тIехь цу Iам тIа лелача яьссача шушаш тIеи, пенопласта тIеи, кхычун тIеи лоатталургбар. Цу Iам тIа лелаш йола хIамаш чукхувсараш вай мехка цхьацца миIингашкара хьауха туристаш ба. Царел совгIа республикера а юхе ядача юрташкара а салаIа боагIараш а ба.

Нохч-ГIалгIайчен эггара хозагIа йола моттиг я из. Цун хозало тIаувз нах. СалаIа гаьна ваха хьаштдац, аьнна хеташ, вера со а укхаза сай дезалца. Палаткачу ваьннавацар со бераша сога хоам баьча хана, — гаьна боацаш вIашагIкхийтта багIача кагийча наха йоха а еш шушаш хи чу кхувс, аьнна. Сесаг чIоагIа духьалъяьлар сона, — хIама хургдац хьона цига бераш хургда ловзаш, йоахар цо. ХIаьта а цига ца вахача Iеваланзар со. Мадарра аьлча, 34-81 ЧИО номераш йолча мухь кхухьача машинаца баьхка кагийнах шоай тайпара салоIаш бар Iалама цу хозача моттиге. Яьсса шушаш Iам чу дIа чу а кхувсаш, кхертIоща уж йоха а еш, сакъердар цар. Хала дар кхетаде, сенца яхь лаьца хьувзар уж. Аз юкъахбаьхар шоаш дечох уж кагийнах. Сона тамашийна хийттар дар, гонахь салоIаш хиннача цхьанна а саго царга цхьа дош аьнна а, уж совца ца бар. ТIаккха хийтар сона, уж дукха, 6—7 саг, хиларца лоархIа ца беш Iийна хургба-кх, аьнна. Уж «бераш» а дар хIаране 20—30 шу даьнна хургдолаш. ЗIамига хиларца кхетам хургбац-кх акхар. ала йиш йолаш дацар гIулакх. Бакъда, аз бехк баьккхача, соца эздел лаьцар цар — тесса дитар шоаш деш хиннар. ХIаьта чIоагIа лайра царна со малав, малагIча органе болх беш ва ха. Хеталора: ер Iалама хозне духхьал Iаьдала органаша лорае езаш хIаний, укхох шоашта лоIам хулача наха а ца лораеш, аьнна.

Бус укхаза баьхкар 10 — 12 саг мухь кхухьача машинацеи 90—56 ЧИН яхача «Нивацеи». Эрсийн вайнаьхеи меттала бIеха мотт бувцаш, цIогIарч хьекхаш сахаларга баьлар уж. Тхоца дар бераши кхалнахи. царна а хозар уж бIеха Iимадаш.

Цар диача шунах юхе дисарех цецваргвар кхыметтел саг ца вахача гIайрен тIа ваьха дукха тамашийна хIамаш бIаргадайна Робинзон Крузо а.

Шоаш бицболийтаргбоацаш «хьаьшашта» устагIан муIаши когаши дита ца Iеш юхедитар кепайоазон тIа дувца йиш йоаца бIеха мел дар а.

«Хьаьший» дIа ма бахаьге а. набара тар кхийттача хана мохк аьгача санна хийтта, сомадаьлар тхо: даьхкка хьаайттар, массаза а шоаш доагIаш санна, доахан. Вайна ма харра доахан долча «культура» чIоагIа ма йий. Доахан тIадаьннaчул тIехьагIа из моттиг чIоаггIа ийрчайоаккх сакъердалургдоацаш. ХIаьта, 80-гIча шерашка хьалъяьча спорткомплекса кулгалхошта бала а бац укхаза леладеча ийрчача гIулакхий. Гонахьара Iалам лорадеш цхьа саг оттавича кхоачам болаш хIама да-х из.

Ш. МУСАЕВ,
юрист.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

13 СЕНТЯБРЬ, ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «ТревогагIа хьалгIоттабаьб». Телевизионни документальни фильм. «Тхо къона гварди» яхача циклацара.
9.30 — Мультипликационни фильмаш: «Инкала кIориги вира бакъилги школе мишта ихай». «Федора гIайгIа».
9.50, 15.30, 16.15 — Кердадараш.
15.45 — «Хоза да хьо, эрсий илли». Курскера передача.
16.20 — Фильм — берашта. «Чудесная дубрава» (СРР, 1981 ш.).
17.30 — Оттаьча темана импровизаци яр. Къоначa композиторий творчества г. Горьке хиннача фестивалах.
18.15 — «Iилма: теори, эксперимент, практика».
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.05 — «Ваш выход, артист». Илли доахк Г. Каменне.
19.25 — Поэзе минуташ.
19.30 — «Перестройка: проблемаши решенеши». «Нечерноземья наькъаш». Дакъалоацаш ва СССР Министрий Совета председатела заместитель, СССР Госстроя председатель Ю. П. Баталин. Ведущи — политически обозреватель Л. А. Вознесенский.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Триумфальни арка» яхача художественни фильма премьера. (США, 1985 ш.).
23.25 — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
Дешара программа.
8.15 — «Москве гIолла никъ бар. Яузал дехьара никъ». Документальни фильм.
8.35, 9.40 — Дезала вахара этикеи психологии. 9 класс.
9.00 — Французски мотт. 1-гIча шера Iомабераршта.
9.30 — «Юха а геометре мехка». Iилма - популярни фильм.
10.05 — СПТУ дешархой. Эстетически кхетам балар.
10.35, 11.35 — Биологи. 5 класс. БаьцовгIай вахарера сезонни явленеш.
10.55 — «О, велосипед». Iилма-популярни фильм.
11.05 — Французски мотт. 2-гIча шера Iомабераршта.
11.55 — «Ираз хинна децаре...». Художественни фильм.
13.00 — Документальни фильмай премьера: «Великая иллюзия», «Набережная туманов», «Вакансия на завтра».
13.50, 23.05 — Кердадараш.
13.55 — ШозлагIа дIахьокхача телефильма дийнахьара сеанс. «Бонивура дог». 1-гIа сери.
17.30 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
17.35 — «С правом решающего голоса». Документальни фильм.
17.55 — «Республика кхашка». Рейд.
18.05 — «Хий лоам тIа дода». Телефильм.
18.35 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
18.50 — «Негатив».
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — «Горянка» яха телевизионни клуб. (Укх шера 21 августа хиннар шозлагIа) (гIалгIай меттала).
20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш. «Чкъаьрилг». Мультипликационни фильм (ЧССР).
20.15 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Документальни фильма экран. «Оазаш дIаяргья... дешаш дIададаргдац» яхача документальни фильма премьера.
23.15 — «Тхо хьога хьежаш да. зIамига саг». Лийца хинначa теха ха текха баьннарштa социальни реабилитаци ярах.

14 СЕНТЯБРЬ, КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Триумфальни арка». Телевизионни художественни фильм. (США, 1985 ш.).
10.10, 15.30, 16.40 — Кердадараш.
15.45 — «Бераштa оакхарех». Ленинградера передача.
16.15 — Качипуде стилагIа дола халхараш (Инди).
16.45 — «Сенах иллеш доах лаьттан тIарча бераша».
17.45 — Мультипликационни фильмаш: «Вреднюга», «Тимкеи Димкеи», «Радуга».
18.15 — «Демократи лелае Iомалу тхо». Кердалон идеологии перестройка практикеи. Дакъолоацаш ва КПСС ЦК-арча АОН проректор, философски Iилмай доктор И. И. Антонович.
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.00 — Экономически знаней лардаш. «Арго» яха телевизионни журнал.
19.30 — «Бовза шоашта — къона кинематографисташ».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — С. Рахманинова ерригa симфонеш. «Симфонически халхараш». ССР Союза Паччахьалкхен Академически симфонически оркестра выступлени. Дирижер — СССР халкъа артист Е. Светланов.
22.50 — Тахан дунен тIа.
23.00 — Актуальни объектив. «Карабогаз» яхача телевизионни документальни фильма премьера. «Венначул тIехьа вахар». (Ашхабад).

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
Дешара программа.
8.15 — «Москве гIолла никъ бар. Мира проспект». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Вайна гонахьара дуне. 1 класс. Эггара хьалха 1-ча классе.
8.55 — «Рама йоаца портрет». Iилма - популярни фильм.
9.05 — Немецки мотт. 1-ча шера Iомабераршта.
9.55 — «Дисплея юхь». Iилма-популярни фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Биологи. Ч. Дарвин. Вахари Iилман балхаши.
10.35, 11.35 — Физика. 6-гIа класс. Марша доагIалда, физика.
11.05 — Немецки мотт. 2-гIча шера Iомабераршта.
12.05 — «Парк». Художественни фильм.
13.30 — «Iаламца барта долаш». Документальни фильмаш: «Болаш ба лаьттан тIа са», «Карадаг — заповедни лаьтта».
14.00, 23.40 — Кердадараш.
14.05 — ШозлагIа хьокхача телефильма дийнахьара сеанс. «Бонивура дог». 2-гIа сери.
17.05 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.10 — «Революционни этюд». Художественни фильм.
17.50 — «Наьна мотт — дунен кор» (нохчий меттала).
18.15 — Л. Яхъяев «Шин бIаьстенах чакхдаьнна». Телеспектакль.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Депутатски гIулакхаш».
20.00 — «Бийса сатийна хийла шун, бераш. «Крокодил Гена». Мультипликационни фильм.
20.15 — Гаргара Малхбоале: ха хьежаргьяц. «Женевера дискусси».
20.45 — Камчатски хоровой капелла концерт.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Фу? Мичахьа? Маца? «Телевизионни викторина».
23.10 — П. И. Чайковске цIерагIча дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреаташ.

15 СЕНТЯБРЬ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.45 — «Путешественникий клуб». Телевикторина: йовзалий шоана Москва?
9.35 — «Бераштa оакхаралгех». Ленинградера передача.
10.05, 15.30, 16.55 — Кердадараш.
15.40 — «Верность» яхача документальни телевизионни фильма премьера. СССР халкъа художниках, СССР Паччахьалкхен преме лауреатах П. В. Щербаковх.
15.55 — Музыкальни сокровищница. Дж. Россиней О. Респигеи произведенеш дIалокх СССР Гостелерадио Йоккхача симфонически оркестро. Дирижер — СССР халкъа артист В. Федосеев.
17.00 — «...Ялхайтта шу даланза бараши боккхагIбараши».
17.45 — «ГIулакхаш леладеча нахацара вIашагIкхетар». Останкино яхача концертни студе. 1-гIа передача. Юрта боахаме балха керда формаш вIаштIехьъяхара проблемех.
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.00 — «Действующие лица». Кинорежиссера А. Сокурова творчествах.
19.40 — «Современница». Телевизионни журнал. 2-гIа выпуск. «Понимание».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Красная гвоздика» яхача илле Дунен халкъашта юкъерча кагирхой фестивала тIеххьара концерт. Сочера передача. Перерыве — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
Дешара программа.
8.15 — «Коломне никъ бар». Iилман-популярни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведение. 4 класс. Малхи маьлха системеи.
8.55 — «Къаьнара Бактери». Iилма-популярни фильм.
9.05 — Испански мотт. 1-гIча шера Iомабераршта.
9.55 — «Хьун метеостанци». Iилма - популярни фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Литература. А. Н. Островскийи театри.
10.35, 11.40 — Биологи. 7 класс. Гизгаш.
11.00 — Испански мотт. 2-гIча шера Iомабераршта.
11.30 — «Курьезий копилка». Iилма - популярни фильм.
12.05 — «Спортлото-82». Художественни фильм.
13.35 — «Мир твоих увлечений». «Цхьан юрта фаьлг» яхача документальни фильма премьера.
13.55, 22.55 — Кердадараш.
14.00 — ШозлагIа хьокхача телефильма дийнахьара сеанс. «Бонивура дог». 3-гIа сери.
17.20 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
17.25 — «Матвеева радость». Художественни фильм.
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — «Ворон». Телефильм.
19.30 — «Кердалоний наькъегIа» (нохчий меттала).
20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш. «Машенькей чаи». Мультфильм. 1-гIа дакъа.
20.20 — Наурски района «Россия» яхача колхоза къахьегамхошта дола концерт.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Союзни республикай студей фильмаш. «Уроки ненависти» яхача художественни фильма премьера.

16 СЕНТЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Баргагуш дари тамашийна дари». Письмо сахьат.
9.35 — «Петрушках». Мультипликационни фильм.
9.50, 15.30, 17.15 — Кердадараш.
15.45 — «Даим илли дунен тIа хургда».
16.05 — Мехка телевизионни студей документальни фильмай премьера: «В глубинах Балтики», (Таллин), «Ачгяла — значит неженатый» (Новосибирск), «Бактерии здоровья». (Ереван).
17.20 — «Сендухьа а хIана а». Бераштa йола передача.
17.45 — «ГIулакхаш леладеча нахаца вIашагIкхетар». Останкино яхача концертни студе. 2-гIа передача.
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.05 — Дунен халкъий творчество. «Мексикански этюдаш».
19.35 — Поэзе минуташ.
19.40 — Эггара хьалха ЦТ экрана тIа. Художественни фильм. «Шахерезадай цхьаькха цхьа бийса». «Таджикфильм». 1984 ш.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — В. А. Моцарт. Ми Бемоль Мажор оркестр а йолаш шин фортепианона дола концерт. ДIалокх СССР халкъа артиста Э. Гилельса а дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Е. Гилельса а (Гостелерадио фондера).
22.20 — «Взгляд». Сайрийнара информационно - музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
Дешара программа.
8.15 — «Сона хьамсара берда йист». Iилма - популярни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 4 класс. Ледовое побоище.
9.06 — Английски мотт. 1-гIча шера Iомабераршта.
10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи. Седкъий сигале.
10.35, 11.35 — Географи. 5-гIа класс. Советски географий тохкамаш.
11.05 — Английски мотт. 2-гIча шера Iомабераршта.
12.05 — «ЭгIазала урокаш». Художественни фильм.
13.10 — «Городаши шераши». Документальни фильмаш: «Рязански лаьтта», «Сатоссаш хьахиннар».
13.55, 23.25 — Кердадараш.
14.00 — ШозлагIа хьокхача телефильма дийнахьара сеанс. «Бонивура дог». 4-гIа сери.
17.15 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.20 — «Тешам». Телефильм.
17.40 — «Вай баьццара доттагIа». Хьун болхлой денга (нохчий меттала).
18.10 — «Заповедное гнездовье». Фильм.
18.20 — «Дезали школеи». (ЦхьоалагIа передача. Телефонаш: 2-26-68, 2-93-92, 2-01-65) (гIалгIай меттала).
19.10 — Реклама объявлени.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Юрта цIей» (нохчий меттала).
20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш. «Машенькей чаи». Мультипликационни фильм. 2-гIа дакъа.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Союзни республикай студей фильмаш. Художественни фильм. «Потерпевшие претензий не имеют». Казахфильм. 1986 ш.

17 СЕНТЯБРЬ, ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Сендухьа а мишта а». Бераштa йола передача.
9.00 — ЦIагIара академи.
9.30 — «Илли-88».
9.50 — «Хьан улица тIа да цIей?». Рязански областа. Кадомски районерча Восход яхача юрта бахача наха салаIарах.
11.00 — Дай-ноаной ди — шоатта.
12.30 — Поэзе минуташ.
12.35 — Гушдар — тамашийнадар. «Письмо сахьат». Ведущи — профессор С. П. Капица.
13.35 — Фотоконкурс. «Сона дукха деза хьо вахар».
13.40 — Социализма мехкашка. Телевизионни журнал.
14.10, 23.00 — Кердадараш.
14.20 — 24-гIа ахканара Олимпийски ловзараш торжественни хьаделлар. Сеулера передача.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера программа.
19.00 — БоккхагIбараштa долча мультипликационни фильмай премьера. «Iаламца цхьана», «Ди тохарг дац», «Отель», «Стрелочник».
19.25 — ВЛКСМ 70 шу дузаш. Художественни фильм. «Са доттагIа — башха корта болаш саг вац».
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Спектакль чанхъяьннaчул тIехьагIа.
23.10 — «Дейер Стрейтсеи» Э. Клэптонеи группа Уэмбли яхача стадионера концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
«Мысль» яха программа.
8.15 — Студе довзийт... «Куранты». Михайловски замка загадкаш.
8.55 — УнахцIено. Iилма-популярни фильмаш: «Не хочу... не буду», «Волшебни огород».
9.40 — Хержа произведенеш. Леонид Андреев.
11.45 — Экономически дешара лардаш. «Телеэко» яха журнал.
12.15 — Дийнача хIамай дунен тIа. Дийна хIамаш—рекордсменаш. Лоамаш долча Крыме. Дохьаж доалла тарантул. Тха почта. Социалистически мехкий Iалам (ВНР).
13.20 — Новатораши консерватораши. Письмошта дола жопаш.
14.05 — Сага институт. Сага физически таронех.
15.10 — «Москва велхарах тешац». Субтитраш йола художественни фильм. 1-гIеи, 2-гIеи сереш.
17.40 — «Iалама доттагIий клуб». Хьун болхлочун ди.
18.10 — Информационно-музыкальни программа (гIалгIай меттала).
18.30 — «Вайнах» яхача иллеи халхареи Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен ансамбла концерт.
19.40 — Бийса сатийна хийла шун, бераш. «Парикмахерске».
19.40 — 24-гIа ахканара олимпийски ловзараш. Хи чу кхувссабалар. Бокс. Сеулера передача.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — 24-гIа ахканара Олимпийски ловзараш. Хи чу Кхувсабалар. Бокс. Сеулера передача.

18 СЕНТЯБРЬ, КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — Кердадараш.
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Хи бухе дахача кемай ганз». Мультипликационни фильм.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва.
11.00 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни передача.
11.30 — 24-гIа ахканара Олимпийски ловзараш. Хи чу кховсабалар. Сеулера передача.
13.30 — Музыкальни киоск. Ведущи — РСФСР заслуженни артистка Э. Беляева.
14.00 — Юртара сахьат.
15.00 — «УнахцIено» Iилма-популярни фильмаш: «Не хочу... Не буду». «Волшебный огород».
15.45 — «Нева» яхача журнала редакцеца вIашагIкхетар.
17.00 — Поэзе минуташ.
17.05 — «Дийна планета» яхача 12-серегIа долча документальни фильма премьера. 10-гIа сери — «Океанера дуненаш (Великобритани)
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Мультипликационни фильмаш: «Йоаккха эстафета», «Баба-яга духьала я». 1-гIа, 2-гIа, 3-гIа выпускаш «Прыжок», «Брэк».
19.40 — Илли доаккх П. Шраера (ГДР).
20.00 — 24-гIа ахканара Олимпийсни ловзараш. Сеулера передача.
21.00 — Ха.
21.40 — 24-гIа Олимпийски ловзараш. Еза атлетика. Спортивни гимнастика. Бокс. МаIахах. СССР сборни — Югославе сборни. Сеулера передача. Перерыве — (00.20) — Кердадараш.

18. СЕНТЯБРЬ, КIИРАНДИЙНАХЬА
II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядке, овтта.
«Мысль» яха программа.
8.15 — «Звездочка». Школьникашта дола Iилма-довзара журнал.
9.05 — Вай беш. Архангельски областера сомий бешамаш лелаярах.
9.35 — Портреташ. Аввакума вахари лелари.
10.40 — «Дуненна гонахьа». Киноальманах.
11.40—ГIорбаьнна болча наьха вахар. Академик Л. А. Обелин.
12.15 — «Впечатление». Iилма-популярни фильм.
12.25 — Философски беседаш.
13.30 — 24-гIа ахканара Олимпийски ловзараш. Спортивни гимнастика. Бокс. Сеулера передача.
17.00 — Болгарски художественни самодеятельноста концерт.
17.20 — А. П. Чехов. «Дядя Ваня». Фильм-спектакль. М. Горьке цIерагIа Ленинградски Паччахьалкхен Академически Доккха драматически театр.
20.00 — Бийса лаькъала хийла шун, бераш. «Порте». Мультипликационни фильм.
20.15 — Вай тIехье, «Нарзана юххера Мизонин».
21.00 — Ха.
21.40 — «Доладе юххьанца денз». Художественни фильм.
22.50 — Кердадараш

РАДИОПРОГРАММА

13 СЕНТЯБРЬ, ШИНАРА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Халхара музыка концерт.
9.15 — Бехктокхама дефицит (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 — Дуне цхьан кIирагIа (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Ялат — дерригчун кIийле.
16.16 — 17.00 — «Хьалхалаттача коллектива портрет». Музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

14 СЕНТЯБРЬ, КХАЬРА

7.45 — 8.00 — «Республика кхашка» (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Нохч - ГIалгIай симфонически музыка.
11.15 — «ДоттагIал — вай низ» (гIалгIай меттала).
11.30 — Музыка.
11.50 — 12.00 — Юртбоахама знаней радиошкола.
15.15 — «Ден темаех».
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — 17.00 — Радиоладугiарий дехарагIа. «ДIалокх Мальсагова Ляляс».
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

15 СЕНТЯБРЬ, ЕРА

7.45 — Баргал а етташ сихдалар. Хаоттам.
7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Концерт.
11.15 — «Патриот» (гIалгIай меттала).
11.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла».
11.50 — 12.00 — Реклама.
15.15 — 15.30 — «Дерригa хьалмелхкедаьр — хIама ца дайташ чуэца» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.16 — 17.00 — «Шоана, производстве хьалхалаттaраша». Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — Радиожурнал «Вахари дии» (нохчий меттала).
18.55 — 19.00 — Реклама.

16 СЕНТЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — ТIехьабусараш хила йиш яц».
8.45 — 9.00 — «Механизатор». У. Зязиковх йола очерк. (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 — Димаев Iимрани цун кхоллами. ШоллагIа передача. «ДIаса къаьстача юкъа».
15.15 — 15.30 — «Мифаши долаш дари». Беседа (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «ДоттагIий оазаш».
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.40 — ДоттагIлен концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — «Вахара хьисап — советски».

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бекхтокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностех транспортех — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувлу шинарей, ереи, шоаттей деношка

СФ02254. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3038.